

Rodina a pracovní kariéra

Lenka Jelínková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka JELÍNKOVÁ**
Osobní číslo: **H10747**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Rodina a pracovní kariéra**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sladění péče o rodinu s pracovní kariérou.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8.

ŠMOLKA, Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-448-9.

TRPIŠOVSKÁ, Dobromila a Marie VACÍNOVÁ. *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-30-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Jurčíková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.3.2018

.....
[Signature]

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce bude věnována problematice sladění pracovní kariéry a rodiny. První část bude zacílena na pojem kariéry, jejího dělení i začlenění dle určitých typů osobnosti a postupný etapový vývoj kariéry. Druhá část se zaměří na vymezení základních pojmů, kterými budou rodina, funkce rodiny, pohled na současnou rodinu ze sociologického hlediska a rodinné soužití. Poslední kapitola v teoretické části se bude zabývat pracovní kariérou v určitých cyklech rodiny. Těmito popisovanými cykly budou bezdětná manželství, rodiny s malými dětmi, s dětmi v předškolním věku, dospívajícími dětmi a poslední uvedenou etapou bude období po odchodu dětí z domova.

Praktická část bude zaměřena na názory respondentů, které faktory podle nich, vedou ke sloučení zaměstnání a rodinou, např. rovnoměrné rozdělení rolí v domácnosti, výchova dětí, finanční situace, rodičovská dovolená i upřednostňování rodiny před kariérou z pohledu mužů a žen.

Klíčová slova: rodina, funkce rodiny, dítě, rodinné role, kariéra

ABSTRACT

This bachelor thesis is dedicated to the issue of career and family coordination. The first part focuses on the key term carrier, its division and inclusion according to personality types and it also focuses on the progressive development of career. The second part deals with key terms definitions as family, function of the family, social view on the family today and the family coexistence. The last chapter of the theoretical part discusses working career in different stages of the family development. These stages are: childless marriages, families with small children, families with preschool children, families with teenage children and the last part deals with the period after the children leave their parents and become independent.

The practical part focuses on the respondents' opinions about the factors that influence the interconnection of the career and family, e.g. division of roles in the household, children education, financial situation, parental leave and the priority of career or family according to men and women.

Keywords: family, function family, children, family role, career

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PRACOVNÍ KARIÉRA	11
1.1 KARIÉROVÉ TYPY A DĚLENÍ	12
1.2 ETAPY VÝVOJE KARIÉRY	14
2 RODINA	16
2.1 CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉ RODINY	17
2.2 RODINNÉ SOUŽITÍ	18
2.3 FUNKCE RODINY	19
2.4 SOUČASNÁ RODINA ZE SOCIOLOGICKÉHO HLEDISKA	20
3 PRACOVNÍ KARIÉRA V DETERMINACI CYKLU RODINY	24
3.1 BEZDĚTNÉ MANŽELSTVÍ	25
3.2 RODINA S MALÝMI DĚTMI	26
3.3 RODINA S DĚTMI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	27
3.4 RODINA S DOSPÍVAJÍCÍMI DĚTMI A PO ODCHODU DĚTÍ	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 METODOLOGICKÁ ČÁST	33
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	33
4.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE	33
4.3 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	34
4.4 VÝBĚR RESPONDENTŮ	34
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
4.6 VÝSLEDKY KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU A JEJICH VYHODNOCENÍ	35
4.7 INTERPRETACE A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68
SEZNAM GRAFŮ	69
SEZNAM TABULEK	71
SEZNAM PŘÍLOH	72

ÚVOD

Dnešní rodina prochází od minulosti řadou změn, a to jak v soukromém životě, tak i v životě pracovním. K těmto proměnám přispívá celá řada faktorů. Každý jedinec, ať již žena nebo muž, za dobu svého života projde určitým životním cyklem. V každé fázi života jedince, od raného dětství až po stáří, by měla být rodina nejdůležitějším faktorem. V současné době, která je ekonomicky méně stabilní, dávají mladí lidé přednost nesezdanému soužití před soužitím manželským. Mnoho mužů a žen odkládá rodičovství na pozdější dobu, jelikož mají obavy z případné změny způsobu života, ze ztráty zaměstnání a z rozvodu. Pro některé představuje vlastní rodina bariéru v budování kariéry a práce se jim stává celoživotním uspokojením.

Vývojem společnosti prošlo postavení žen velkými změnami. Na současném trhu práce se otevírají stejné možnosti jak pro ženy, tak pro muže. Není výjimečné, že muž zůstává s dítětem na rodičovské dovolené, pokud žena, po ekonomické stránce, lépe zajistí rodinu. Jsou i případy, kdy se ani jeden z partnerů nechce vzdát své kariéry vůči rodičovství, a to má za následek nestabilní funkčnost rodiny. V některých případech dokonce výchovnou roli může převzít i stát.

Ženy i muži se snaží skloubit péči o domácnost a výchovu dětí se zaměstnáním a kariérou. Na ekonomickém chodu domácnosti by se měli, v dnešní době, podílet oba rodiče rovnoměrně. V některých rodinách ovšem stále přetrvává představa o tradiční dělbě rolí v rodině. Žena v roli manželky se stará o chod domácnosti a děti a na druhé straně otec pracuje, aby finančně zabezpečil rodinu.

Zaměstnavatel zastává také důležitou úlohu ve slučitelnosti rodiny s prací. Málokdy zaměstnavatel poskytne podmínky, které by slučitelnost rodiny a zaměstnání umožnily. Ženy by uvítaly pracovní dobu na zkrácený úvazek a muži flexibilní pracovní dobu. Jednou z možností jsou i zaměstnanecká předškolní zařízení, nebo hlídání dětí v prostorách firmy.

Cílem praktické části bude zpracování dotazníkového šetření. Náplní tohoto dotazníkového průzkumu bude objasnění názorů a postojů z pohledu mužů a žen na sladění zaměstnání s výchovou dětí, celkového chodu domácnosti, fungování rolí v rodině a ekonomického zajištění. Zkoumaným tématem budou také důvody, jež vedou k oddalování mateřství či k bezdětnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PRACOVNÍ KARIÉRA

Kariéru podle Bělohávka (1994, s. 11) definujeme „jako dráhu životem, zejména pak profesní, na které člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál.“

Dle Gillernové, Kebze a Rymeše (2011, s. 189-191) je pracovní kariéra součástí života každého člověka. Považujeme ji za jednu z významných pilířů, jež ovlivňují sebevědomí, sebehodnocení, pracovní i životní spokojenost. Vyjadřuje společenskou nebo pracovní pozici charakterizovanou z několika hledisek, jako jsou postavení v organizaci, výše platu, počet podřízených pracovníků a získané tituly. V průběhu historie se tvořily různé představy o kariéře. Koncem 20. století, v důsledku změn v požadavcích na flexibilitu, dynamiku a organizaci práce, se v ekonomicky vyspělých zemích začalo utvářet nové pojetí kariéry. Rozlišujeme dvě složky kariérového pojetí. Klasické a nové pojetí, které se od sebe liší v základních znacích.

Klasické pojetí kariéry a znaky:

- předpoklady - stabilní prostředí organizace, příznivé podmínky k rozvoji kariéry zaměstnanců,
- časová orientace – dlouhodobé kariérové cíle, možnost celoživotního působení v organizaci,
- kariérový rozvoj – postup v jednom zaměstnání nebo v profesi, stabilita pracovní jistoty,
- úspěšnost kariéry – vertikální vzestup.

Nové pojetí kariéry a znaky:

- předpoklady – proměnlivé prostředí organizace, kariérová pružnost,
- kariérový rozvoj – změny pozic, profese či zaměstnání,
- úspěšnost kariéry – nestálá podoba, vzestup, sestup,
- časová orientace – krátkodobé cíle.

Podmínky současného pojetí kariéry nutí zaměstnavatele k novým požadavkům ke kariérovému rozvoji svých zaměstnanců. Ty nepřinášejí jen výhody a možnosti pro zaměstnance, ale taktéž rizika dočasné či dlouhodobé nezaměstnanosti, snížení sebedůvěry i pochybnosti o schopnosti zvládnout nové nároky na pracovní činnost. Při přijetí do zaměst-

nání vzniká mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem psychologická smlouva. Je to představa či očekávání vzájemného chování a vztahu obou stran mezi sebou. Nemá psanou formu.

V dnešní době je pojem kariéra velmi často vyslovováno a spojováno s touhou něco dokázat ve svém životě. Každý člověk se od druhého liší, jak typově, podle potřeb a určitých hodnot.

1.1 Kariérové typy a dělení

Kariérové pohyby vyjadřují dynamiku kariéry. Přestup z jedné pracovní pozice do druhé je snahou pracovníka dosáhnout určitého postavení, které odpovídá jeho potřebám. Tři nejznámější autoři Holland, McClelland a Schein rozlišují tyto jednice podle následujících kariérových typů. (Bělohlávek, 1994, s. 21)

Podle Vendela (2008, s. 22-26) určil Holland šest typů osobností představující osobní nebo životní styl: realistický typ, vědecký typ, společenský typ osobnosti, umělecký typ, podnikavý typ, konvenční typ:

- Realistický typ vyžaduje sílu k činnosti, koordinaci pohybů i dovedností. Obdařen je schopnostmi a dovednostmi v oblasti techniky, mechaniky a zemědělství. Odmítá sociální a výchovné činnosti.
- Vědecký typ dává přednost poznávacím a vědeckým aktivitám, kde je nutné symbolické, tvořivé a systematické myšlení. Vyhledává samostatnou práci.
- Společenský typ osobnosti upřednostňuje před technickými činnostmi společenské činnosti, kde se může věnovat jiným lidem a to v duchovní pomoci, ve vyučování, ošetřování a při řešení osobních problémů. Jeho orientace je na hodnoty sociální a etické.
- Umělecký typ se hlavně projevuje v oblasti umění, jako je hudba, literární tvorba, herectví a výtvarné umění. Tento typ nemá rád jednotvárnou práci.
- Podnikavý typ má zájem o majetek. Je populární ve styku s jinými lidmi, umí se prosadit. Tito lidé většinou zaujmají vedoucí místa.
- Konvenční typ si váží peněz, svou spolehlivost vkládá do práce, která se řídí podle pravidel a nařízení. Předností tohoto typu jsou schopnosti administrativní práce a počítačové dovednosti.

Dle Bělohlávka (1994, s. 21-22) následuje dělení McClellandových typů potřeb. Rozlišuje tři základní potřeby: potřebu výkonu, potřebu přátelství a potřebu moci.

- Potřebou výkonu se vyznačují lidé toužící po osobní odpovědnosti, samostatnosti a neustálém překonávání překážek. Vyhýbají se snadným úkolům, stanoví si cíle s rozumnou úrovní rizika. Tato potřeba výkonu vzniká již v dětství, rodiče motivují dítě k plnění určitých úkolů s přiměřenou mírou obtížnosti.
- Osoby s vysokou potřebou přátelství se snaží o vytvoření a udržování přátelských vztahů ve svém okolí. Úspěšně se zapojují do týmové práce, nemají rádi práci o samotě.
- Potřeba moci se ukazuje ve snaze řídit ostatní lidi, působit na jejich rozhodování a být za ně odpovědný. Pro organizaci jsou tyto lidé užiteční, pokud je to v její prospěch, naopak je-li cílem člověka pouhá osobní moc, dochází ke střetu zájmů.

Scheinovo pojetí kariérní kotvy lze chápat jako postoj člověka, který si po nástupu do zaměstnání jako nový pracovník vytváří svůj sebeobraz a vypracuje si profesní sebepojetí, které tvoří tzv. kariérní kotvu. Ta se skládá ze tří složek: vlastní obraz schopností, obraz motivů a potřeb, obraz postojů a hodnot. (Vendel, 2008, s. 41)

Bělohlávek (1994, s. 24) „Kariérová kotva – soubor subjektivně vnímaného vlastního talentu, motivů a hodnot – slouží k vedení, usměrňování, stabilizování a integraci osobní kariéry.“

Vendel (2008, s. 41-42) uvádí pět typů Scheinových kariérových kotev: technicko-funkční kompetence, manažerská kompetence, tvořivost, jistota a samostatnost.

- Pro lidi s vysokou úrovní technicko-funkční kompetence je rozhodujícím podnětem při rozhodování technicko-funkční obsah práce. O další kariéře přemýšlejí jenom v rámci své odbornosti. Pociťují nechuť k boji o pozice, nechtějí vykonávat práci, kde nemohou použít své odborné schopnosti.
- Manažerské kompetence se vyznačují silnou motivací k dosažení pozice s manažerskou zodpovědností. Tyto osoby se na rozdíl od předchozího popsaného typu, cítí v organizačních vztazích dobře. Odbornou práci berou jen jako přechodné zaměstnání. V řídicí funkci jsou spokojeni, ta však nemusí rozvíjet jejich odborný potenciál.

- Tvořivost je méně běžným dělením kariérní kotvy. Tito jedinci mají silnou potřebu udělat něco nového. Tvorba stojí na prvním místě, až po ní následuje finanční zisk. Často postrádají vysokou úroveň odpovědnosti. Realizují se v podnikání kteréhokoli druhu. Prosazování nových nápadů a zanedbávání jednotvárných povinností se stává původem obtíží pro podřízené i ostatní vedoucí pracovníky.
- Lidé, kteří jsou zakotveni v jistotě, usilují o zvládnání všeho, co si přeje zaměstnavatel. Chtějí mít hlavně zaručené zaměstnání, určitý příjem a budoucnost. Tito jedinci přijímají organizační definici kariéry. Nemají velké ambice, důležitost kladou na stabilitu a bezpečnost jejich situace. Rádi se vzdávají určité části odpovědnosti. Upřednostňují zaměstnání, v nichž jsou nastavena jasná pravidla.
- Nezávislost a samostatnost brání člověku přijímat pravidla a nároky, jež na něj klade práce v organizaci. Chtějí být samostatní a využívat své schopnosti svobodně, nejlépe v podnikání.

Podle uvedených rozlišení si člověk může udělat představu sám o sobě. Jaký je, jakou práci by mohl vykonávat a naopak, v které např. profesi by nebyl úspěšný.

1.2 Etapy vývoje kariéry

Významné změny jako rodinné, pracovní či biologické se objevují kolem kulatých výročí. V tomto období klade život před člověka nové úkoly a kariéra má své specifické podoby. Člověk reaguje na tyto podněty různě, vyhýbá se jim, o problémech nepřemýšlí a přenáší je na ostatní nebo se je snaží využít ve svůj prospěch. Jedinec, který v dětství poslouchal rodiče, očekává pomoc taktéž v pozdějším období i v zaměstnání. Na opačné straně ten, kdo se bránil zasahování rodičů do svého života, bude svá práva hájit stejným způsobem i v dospělém věku. Jedná se o způsob přizpůsobení se okolí. Někteří jedinci projdou počátečním obdobím a dostanou se do stálého pracovního období. Hovoříme o stabilním kariérovém vzoru. Jiní po dosažení stálého postavení zkoušejí znovu hledat šanci jinde. A jsou i takoví jedinci, kteří nevydrží v žádném zaměstnání. Každá kariérová etapa se vyznačuje specifickými problémy.

Životní kariéra se dělí do čtyř etap:

- přípravné období, a to do prvního nástupu do zaměstnání,
- počátek kariéry - od prvního nástupu do 35 let,

- střední věk - od 35-55 let,
- starší věk – nad 55 let. (Bělohlávek, 1994, s. 40)

Především v dnešní době platí, že kariérní vývoj je celoživotní proces. Skutečností je, že se zvyšují počty studentů na vysokých školách v denních i dálkových formách studia. Každý jedinec je zodpovědný za svůj kariérový vývoj. Při dosahování svých osobních kariérních cílů musí být člověk aktivní, vytrvale za nimi jít a vzít na sebe osobní zodpovědnost za své pracovní uplatnění v budoucnosti. (Vendel, 2008, s. 189-190)

V první kapitole je popsáno, co to vlastně je kariéra a její pojetí ze dvou pohledů a vysvětlení kariérových typů, kterým se věnovali tito nejznámější autoři, jako jsou Schein, Holland, McClelland a zároveň rozdělení životní kariéry podle etap.

2 RODINA

Rodinu potřebuje v životě takřka každý z nás. Dává nám pocit bezpečí, založený na vzájemném porozumění, jistotu a domov, že někam patříme. Od narození nás obklopují lidé, kteří jsou nám velmi blízcí, tráví s námi společné chvíle, radosti i starosti. Pojem rodinu lze definovat, podle různých autorů takto:

Rodina je základním prvkem společnosti. (Trpišovská a Vacínová, 2007, s. 57)

Podle Trpišovské a Vacínové (2007, s. 57) „Rodinu lze definovat jako základní společenskou jednotku, jejíž primární funkcí je zachování lidstva. Rodina je tvořena rodiči, jejich dětmi, někdy prarodiči a tato rodinná struktura je základní článek společnosti. Kromě biologické hodnoty má i vysokou hodnotu společenskou. Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí.“

Hartl (2000, s. 512) definuje rodinu, takto „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“

Dle Davida (1999, s. 113) se rodina vymezuje pomocí „společensky uznávaného manželského svazku muže a ženy, jehož účelem je plození a výchova dětí. Ze sociologického hlediska je rodina malá skupina, která vykazuje tzv. primární znaky, jako jsou kontakt tváří v tvář, vztahy vzájemné důvěry intimity, ve kterých se člověk angažuje celou svou osobností, a díky tomu je její existence stabilní a dlouhodobá, přestože členství v ní může být dobrovolné.“

Jak uvádí Kraus (2008, s. 79) rodina je „nepostradatelnou a těžko nahraditelnou institucí. Je nezastupitelná při předávání hodnot z generace na generaci, funguje jako nejvýznamnější socializační činitel. Stojí na počátku rozvoje osobnosti a má možnost ho v rozhodující fázi ovlivňovat.“

Z definice, kterou uvádí Kraus o rodině, můžeme usoudit, že všichni, kteří žijí v harmonické rodině, si její nezastupitelnou roli jen stěží uvědomují. Individualita jedince je ovlivněna celou řadou faktorů, jež působí na daného člověka po celý jeho život. Proto je velmi důležité prostředí, v němž člověk vyrůstá, jací jsou jeho rodiče, neboť to vše se odrazí na lidské osobnosti.

2.1 Charakteristika současné rodiny

Současná rodina je z mnoha stran vystavena řadě zátěží. V souvislosti s různými demografickými změnami se rozpadá tradiční model rodiny. Muži přicházejí o výsadní postavení v rodině, ženy se více vzdělávají a chtějí se uplatnit v různých profesích. V některých rodinách tak dochází k posunům v podílu partnerů na zabezpečování běžného rodinného provozu. Přesto u mnoha lidí přetrvává tradiční představa o rozdělení mužských a ženských rolí. (Šmolka a Mach, 2008, s. 13)

Jak uvádí Satirová (1994, s. 222) „Nikdy jsem nepoznala žádnou dokonalou rodinu, žádné dokonalé děti a tedy ani žádné dokonalé lidi“.

Znaky týkající se současné rodiny dle (Trpišovské a Vacínové, 2007, s. 65):

- oddalování manželství a plánování narození dětí na pozdější dobu,
- nárůst rozvodovosti,
- pokles zájmu lidí po rozvodu vstupovat do dalšího svazku a mít děti,
- omezování počtu dětí v rodině, nebo nemít žádné děti,
- prodloužená délka doby, po kterou děti žijí se svými rodiči.

Další možné znaky uvádí (Kraus, 2008, s. 83-85):

- demokratizace uvnitř rodiny, kdy muž ztrácí výsadní postavení v rodině,
- částečná izolovanost rodiny před vnější společností,
- zmenšování se rodiny,
- nedostatek komunikace v rodinách a společně stráveného času, je známkou dezintegrace,
- velká pracovní zatíženost.

Člověk, který se narodí do rodiny, kde se pomocí procesu socializace formuje jeho osobnost a postupně všechny fáze jedincova života a vychází z ní do dalšího života, se nazývá **rodinou orientační**. Uzavřením manželství již dospělých jedinců z rodiny orientační vzniká **rodina reprodukční**. Matka, otec a dítě v dnešní podobě představují **rodinu nukleární**. V rodině, kde role obou rodičů a dítěte nebo dětí jsou dané a žádný vztah nechybí, představují **rodinu úplnou**, tedy současnou. (Trpišovská a Vacínová, 2007, s. 65-66)

Dnešní rodina je charakteristická velkou pracovní zátěží. Ztrácí se vzájemná komunikace mezi členy rodiny, která je běžně nahrazována moderní technikou, jež má velký vliv na formování psychiky dítěte. Ubývají chvíle společně stráveného času, setkání s nejbližšími osobami u rodinného krbu, kde by předávaly starší generace zkušenosti mladším generacím.

2.2 Rodinné soužití

Soubor rozmanitých a stabilních interakcí, jež se projevují specifickým vztahem mezi rodičem a dítětem, nám představuje rodinné soužití. Úplná rodina zahrnuje oba rodiče, popřípadě další členy – sourozence, prarodiče. Rodiče jsou samozřejmostí a určitou významnou složkou v životě dítěte. V této společně prožité době se nashromáždí různé zážitky, jež tvoří jejich společnou historii, která dodá smysluplný pocit vzájemného rodinného soužití. (Vágnerová, 2000, s. 170-171)

Rodina poskytuje všem svým členům, dětem i dospělým domov. Člověk zde odkládá veřejné role. V rodině je vysoká míra otevřenosti, dává pocit bezpečného zázemí. Na jedné straně umožňuje rodina sdílet radost a na druhé straně zpracovává různé druhy traumat jejich členů, jež je v životě potkaly. Také je schopna mobilizovat značné rezervy a poskytnout tak velkou podporu členu své rodiny. Nepřetržitá komunikace a vyměňování zpráv upevňuje rodinné pole a umožňuje sledování společných cílů. Rodina může být i zdrojem stresu. Rodič musí být dítěti stále k dispozici, když to potřebuje, ať již odpočatý či unavený. Je to nejdůležitější podmínka funkčního vztahu mezi dítětem a rodičem. Přizpůsobovat se musí také dospělí jeden druhému v řadě individuálních plánů a přijmout i kompromis druhého člena rodiny. (Matoušek, 1993, s. 10)

Z pohledu socializace je rodina skupinou primární, v nichž jsou všichni členové spojeni společným soužitím. (Trpíšovská a Vacínová, 2007, str. 57) Jedinec nepřichází na tento svět jako **nepopsaná deska** a neutváří ve svém vývoji jen svou individuální zkušenost. Přináší si sebou na svět určitý systém vrozených sklonů, na jehož bázi se celý proces socializace odehrává. Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu dochází k množství změn. (Nakonečný, 2009, s. 101)

Předpokládám, že pro dítě i pro dospělého je zapotřebí, aby rodinné soužití správně fungovalo ve všech důležitých a hlavních směrech, také ve funkčních vztazích, které ovlivňuje vzájemné působení jedince v jeho existenci v dané společnosti. Pokud rodinné soužití

správně nefunguje, je ohrožen vývoj jedince, stejně jako i jeho osobnost v dalších fázích života.

2.3 Funkce rodiny

V rámci svého historického vývoje dospěla rodina k výčtu funkcí, které zachycují její určitý stav. Obecné vymezení funkce rodiny můžeme chápat jako zajištění citového zázemí všech členů rodiny a přípravu dětí na samostatný život ve společnosti. Podrobnější členění funkcí se zaměřuje na všechny členy rodiny a je rozšířeno o biologické, materiální a ekonomické faktory. (Trpišovská a Vacínová, 2007, s. 57-58)

Kraus (2008, s. 81-83) uvádí pět rodinných funkcí: biologicko-reprodukční, ochrannou, socializačně-výchovnou, rekreačně-relaxační, emociální a sociálně-ekonomickou.

Funkce biologicko-reprodukční má zabezpečovat reprodukci lidského rodu a je důležitou rolí v manželském soužití. Nejvíce souvisí s funkcí emociální. (Trpišovská a Vacínová, 2007, s. 58). Má význam pro rodinu a společnost jako celek. V poslední době se rodí málo dětí nebo přibývají rodiny s jedním dítětem. Ženy odkládají mateřství na pozdější věk. Dítě se může stát překážkou v profesním růstu. (Kraus, 2008, s. 81)

Funkce ochranná spočívá v zajišťování potřeb biologických, zdravotních a hygienických pro všechny členy rodiny. (Kraus, 2008, s. 82)

Socializačně-výchovná funkce spočívá v opravdovém zájmu o dítě. Učí jej přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby běžného chování. Úlohou zůstává příprava dětí na vstup do praktického života. (Kraus, 2008, s. 82)

Rekreačně-relaxační funkce se týká celé rodiny. Je spojována s odpočinkem a dobou společně stráveného času. (Kraus, 2008, s. 83)

Emocionální funkce rodiny je zásadní a nezastupitelná. Žádná instituce nevytvoří citové zázemí, lásku, bezpečí a jistotu tak jako rodina. (Kraus, 2008, s. 83) Tuto funkci plní rodiny po celý život. Zvláštního významu nabývá v útlém dětství a v období dospívání. Delší odloučení od rodiny vede ke vzniku neuróz, citových deprivací a hrozí narušení osobnosti. (Trpišovská a Vacínová, 2007, s. 58)

Ekonomicko-zabezpečovací funkce se nevztahuje jenom na dítě, ale na všechny členy rodiny. Ti se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci určitého výkonu v zaměstnání a současně se rodina stává významným spotřebitelem. Nezaměstnanost nebo zvyšování ži-

votních nákladů mohou být příčinou poruchy v této funkci, která se promítne v hmotném nedostatku každé rodiny. Určitý posun v dnešní době tato funkce zaznamenala ve směru návratu k podobě rodiny, jež zobrazuje ekonomickou jednotku – rodinnou firmu. (Kraus, 2008, s. 81-82)

Ekonomická psychologie ze svého pohledu bere děti a mladistvé jako budoucí ekonomické subjekty, ale i jako reálné aktéry ekonomiky. O dětské ekonomice víme málo. Je to svět dětí, kde nemáme přístup a můžeme se jenom vyptávat a pozorovat. Mít dítě je dlouhodobě a finančně náročná investice. Není to samozřejmě problém dětí, ale rodičů. Děti jsou významnými účastníky rozpočtu rodiny a celé ekonomiky. Podílí se na ekonomickém životě dané společnosti, jsou přímými spotřebiteli – jídlem, hygienou a oděvy, své rodiče ovlivňují rozhodnutím, co koupit. Studenti jsou zajímavou cílovou skupinou pro banky, využíváním studentských účtů popřípadě úvěrů, se tak stávají potencionálními klienty. Postoje k celkové ekonomice jsou ovlivněny řadou faktorů: vzděláním, pohlavím, sociální skupinou a fungováním ekonomiky dané země. (Riegel, 2007, s. 105-106)

Národní zpráva o rodině 2004 (MPSV, 2013) uvádí, že „současně dochází k proměnám v rodinném životě a v jeho sociálně-ekonomických podmínkách, které mají na tento vývoj zásadní vliv. Jedním z faktorů, které v tomto procesu působí, je nízká institucionální podpora rodiny ze strany státu a především pokles všeobecného společenského respektu k životu rodiny. Význam, který má pro stát a celý sociální celek rodina naplňující své přirozené funkce, se neodráží v nutné kompenzaci, resp. ocenění nákladů, které rodinám s dětmi při výkonu těchto funkcí vznikají.“

2.4 Současná rodina ze sociologického hlediska

Ze sociologického hlediska se předpokládá, že vzhledem k příjmové diferenciaci moderních společností se každá rodina odlišuje svou životní úrovní. Životní úroveň můžeme vymezit kvantitativně a ekonomicky. Kvantitativní vymezení, znamená materiální blahobyt, který se týká spotřeby, vybavení domácnosti zakoupenými věcmi, které má člověk k dispozici. Ekonomická životní úroveň domácností znamená porovnání příjmů a výdajů. (Kubátová, 2010, s. 20-21)

Současná rodina je charakterizována stoupající rozvodovostí. Rovněž se zvyšuje průměrný věk snoubenců, oddaluje se uzavření manželství, více se používá antikoncepčních prostředků, s tím je spojena menší míra potratovosti, to ovšem způsobuje i menší počet

narozených dětí v rodinách. Přibývá více neformálních vztahů, soužití bez sňatků. Tyto neformální vztahy jsou ovšem v určité míře méně stabilní než tradiční forma manželství. Chybí zde totiž takzvaná rozvodová bariéra. Často stačí zkratové jednání, či drobný konflikt k odchodu jednoho z partnerů a lidé se již nemusí dát dohromady. (Šmolka a Mach, 2008, s. 13-14)

Ze sociologického pohledu rodiny bych chtěla poukázat na některé aspekty, které se týkají sňatků a rozvodů za léta 2006-2011.

Manželství se řadí mezi nejstarší sociální instituce v dějinách lidstva. Postupem času pojem manželství prošel změnou v souvislosti se sociokulturními proměnami. Je jeden ze dvou aktuálně existujících forem párového vztahu. Uzavření manželství se sebou nese určité povinnosti, které jsou zakotveny ve formě právních předpisů. Je to přijetí společensky vymezeného životního stylu dospělosti. Jedinec tímto aktem získává novou roli. Manželství lze vymezit také několika způsoby:

- sociálně - představa dyády, která spojuje dvě cizí rodiny novým vztahem příbuzenstva,
- psychologicky - partneři získávají určité role, nějaký životní styl, uznávání určitých norem, hodnot i řešení konfliktů,
- fyzicky - manželé sdílejí společně domov a zatím nespecifikovaný časový úsek společného života. (Vágnerová, 2007, s. 88-89)

Tabulka č. 1 **Počet sňatků za období 2006 - 2011**

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet sňatků	52 860	57 157	52 457	47 862	46 746	45 137
Počet sňatků na 1 tis.obyvatele	5,1	5,5	5,0	4,6	4,4	4,3

Zdroj: SRČR 2012. Pohyb obyvatelstva

Nejméně svateb od roku 1918 se konalo na území naší republiky v roce 2011. Celkem bylo uzavřeno 45 137 sňatků – 4,3 sňatků na 1 000 obyvatel, to je o 1 609 méně než v roce předešlém. Největší nárůst manželství byl zaznamenán v roce 2007, postupně sňatečnost klesala až do roku 2011.(ČSÚ, 2012)

Usuzuji, že postupné snižování manželství je dáno přibýváním neformálních soužití mezi partnery a oddalováním nových sňatků rozvedených manželství. Velkým problémem je i dnešní ekonomická situace. Vedle ekonomických a bytových potíží vede k odkládání

sňatků i širší rejstřík zájmů mladých lidí – podnikání, cestování, dočasný pobyt v zahraničí a další.

Aby došlo k rozvodu, musí být nejprve uzavřeno manželství. V roce 1998 prošel Zákon o rodině novelizací, týkající se rozvodového řízení jako takového. Vedle klasického sporného rozvodu může být manželství rozvedeno podle tzv. smluveného rozvodu. Klasický sporný rozvod, také nazýván rozvod bez dohody je považován za nejčastější způsob rozvodu manželství u nás. Nejprve musí být soudem v opatrovnickém řízení pravomocně rozhodnuto o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. Teprve poté soud v občanskoprávním řízení může rozhodnout o rozvodu. Další soudní řízení probíhá o majetkoprávní vypořádání. Oproti tomu ve smluveném rozvodu lze všechny tyto otázky vyřešit již při samotném rozvodovém řízení, pokud se rozvádějící manželé dohodnou. (Šmolka a Mach, 2008, s. 129-132)

Tabulka č. 2 Vybrané ukazatele rozvodovosti 2006 -2011

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet rozvodů	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Úhrnná rozvodovost (na 100 sňatků)	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2

Zdroj: Vývoj obyvatelstva ČR 2011. Rozvodovost

Růst rozvodovosti byl přerušen v roce 2009, oproti předchozím pěti letům. V tomto roce dosáhl úhrn rozvodovosti 46,8 %. V roce 2011 bylo celkem rozvedeno 28 113 manželství, což představovalo o 2 670 méně než v roce 2010. Od roku 1989 jde o nejvyšší meziroční pokles rozvodů. Úroveň úhrnné rozvodovosti dosáhla rekordní hodnoty 50 % v roce 2011. (ČSÚ, 2012)

Národní zpráva o rodině 2004 (MPSV, 2013) tvrdí, že “mezi hlavní příčiny rozvodu manželství patří zejména rozdílnost povah, názorů a zájmů (přes 40 %), na straně muže pak jde často o nevěru a alkoholismus, i když zastoupení těchto příčin se postupně snižuje (2002: 7 %, 5 %). Na straně ženy je jako druhý důvod rozvodu (kromě kategorie ostatní) uváděna také nevěra (4 %) a dále neuvážený sňatek (2 %).“

Jedním z nejčastějších problémů dnešní rodiny je rozvod. Život po rozvodu je radikální změnou, se kterou se každý člen rodiny zpravidla nějakou dobu vyrovnává. Znamená v životě bolestivé a nepříjemné období pro rodiče, ale především má největší a hlavní dopad na děti.

Cílem této kapitoly byly objasněny základní pojmy související s pojmem rodina, charakteristickými rysy současné rodiny a také na pohled na rodinu ze sociologického hlediska. Uvedeny byly i některé statistické údaje o sňatcích a rozvodech, dále byl popsán význam rodinného soužití a význam rodinných funkcí. Vyzdvihnuta byla ekonomicky-zabezpečující funkce, která má význam nejenom pro rodinu, ale také pro stát.

3 PRACOVNÍ KARIÉRA V DETERMINACI CYKLU RODINY

V současné moderní společnosti se zásadním způsobem mění prolínání soukromého i veřejného života dnešní rodiny. Harmonizace rodiny a zaměstnání prochází v průběhu životního cyklu proměnami. Roli přitom hraje celá řada faktorů, jak věk jedince a jeho rodinné prostředí, tak i jeho profesní uplatnění a postavení na trhu práce. Přitom je možno tvrdit, že faktory, jež jsou spojeny s rodinným cyklem, neubývají ani na hodnotách ani na významu, a to i za působení všech proměn institucí rodiny (mezi ně možno řadit např. snižování stability uvnitř rodin). Rodinné povinnosti a základní etapizace rodinného života stále významnou měrou ovlivňují vazbu mezi pracovní sférou a rodinou samotnou. Určitým způsobem narůstá vliv dalších aspektů spojených s profesním uplatněním a postavením na trhu práce, v souvislosti s prodlužováním doby na přípravu povolání, rostoucími požadavky na celoživotní vzdělávání a zvyšování požadavků na ekonomickou aktivitu ve všech skupinách populace. Hodnoty rodiny a zaměstnání jsou v průběhu různých životních cyklů rodin důležité, jak pro ženy, tak i pro muže, avšak při srovnání obou hodnot převažuje v průběhu životního cyklu důraz na rodinu, s výjimkou období před jejím založením. V rovině zaměstnání jsou rovnocenné příležitosti, avšak na druhé straně v rovině preferencí vztažených k uspořádání rolí v rodině, až na období před založením rodiny, je více než šedesáti procenty mužů a více než polovinou žen upřednostňován stereotypní model živitele. Žena má méně náročné zaměstnání a větší odpovědnost za domácnost a péči o děti než muž. Ve skutečnosti je žena zaměstnána ve stejném rozsahu jako muž. Její zaměstnání a příjem se bere jen jako doplněk k zaměstnání a příjmu muže. (Sirovátka a Hora, 2008, s. 11-12)

Každý přechod v životním cyklu je poznamenán předchozími podmínkami a zároveň dopady do budoucna, jež závisí na čase daného přechodu. Každé rozhodnutí jedince má vliv na šíři voleb v následných okamžicích přechodu. Zároveň i kvalita života v dané fázi životního cyklu může proběhnout přes rozhodnutí provedena dříve. Koncept životní dráhy vysvětluje propojení mezi přechody v různých oblastech (můžeme uvést např. ekonomické a rodinné přechody). (Sirovátka a Hora, 2008, s. 40)

3.1 Bezdětné manželství

V posledním desetiletí v České republice významně poklesla porodnost a část dospělých lidí zůstala bezdětná. Bezdětnost může být nedobrovolná nebo naopak dobrovolná. Příčinou nedobrovolné bezdětnosti je považována neplodnost, která představuje traumatizující zkušenost, spojenou se ztrátou možnosti porodit dítě, jež by bylo symbolickým pokračováním rodu. Nemít vlastní děti představuje větší zátěž pro ženy než pro jejich partnery, i když je příčina neplodnosti na straně partnera. Neplodnost ženu snižuje v její ženské roli, kterou převádí na roli partnerky a hospodyně. Znemožňuje ji dosáhnout sebeuplatnění v jedné důležité etapě dospělosti. Neschopnost mít děti, může zapříčinit silný stres a tím vést k celé řadě negativních projevů. Vyrovnat se s neplodností je dlouhodobý proces. Je i příčinou k narušení partnerských vztahů.

Na druhé straně je tzv. dobrovolná bezdětnost. Partneři, kteří se z nějakých důvodů rozhodli nemít děti, bývají odsuzováni. Upřednostňování jiných hodnot je považována jako projev osobní odchylky či nedostatku. Ženy musí mít podstatný důvod, aby zůstaly bezdětné. Většinou jde o ženy s vyšším vzděláním, které se nechtějí vzdát svého osobního profesního růstu. Tito lidé nemají potřebu ani motivaci pro rodičovství. Dítě může být bráno jako zdroj narušení partnerského vztahu, spojené s vědomím neodvolatelnosti rodičovské role, kterou nelze změnit, pokud by se ukázala být nevyhovující. Péče o něj není považována za přitažlivou, jako volba své profesní dráhy nebo volno-časové aktivity u obou partnerů. Rodičovství je také spojováno se stereotypem domácích prací i představou podílení se rovným dílem obou manželů na péči o děti a na jejich výchově. Bezdětné manželství lze považovat za jednu z možností životního stylu, která je pro určité lidi uspokojivější. (Vágnerová, 2007, s. 141-145).

Partneři plánují často své rodičovství (mateřství a otcovství) s přihlédnutím k vlastním pracovním kariérám a rodičovství odkládají nebo se ho zcela vzdávají. Ve srovnání celoživotní bezdětnosti zůstává dnes v České republice asi pětina, v Anglii čtvrtina a v Německu až třetina žen. (Sirovátka a Hora, 2008, s. 104-105)

K volbě manželské bezdětnosti, cílené nebo necílené může vést na straně obou partnerů obava nejen v omezení v oblasti vzdělávání, zaměstnání, profesního růstu, ale v dnešní době i ekonomická stránka. Dítě představuje dlouhodobou finanční zátěž. Manželé, kteří se vzdali možnosti mít děti, věnují více času sami sobě a svým koníčkům. Domnívám se, že jsou i taková manželství, jež se s danou situací, že nemohou mít děti, nechtějí vyrovnat a

snaží se najít cestu, jak z toho ven např. adopcí. Tento proces je v naší republice sice zdoluhavý, ale v mnoha případech končí úspěšně.

3.2 Rodina s malými dětmi

Narozením dítěte se vytváří pro manžele nová situace v jejich dosavadním životě. Dítě mění emociální rovnováhu mezi partnery a vnáší, do poměrně vyvážených partnerských vztahů, něco nového. (Gillnerová, Kebza a Rymeš, 2011, s. 114)

Po uplynutí adaptačního období se život rodičů malých dětí postupně ustaluje, obvykle do podoby tradičního modelu ženy v domácnosti. Ta pečuje o děti a o zaměstnaného otce, který se v tomto období stává živitelem rodiny. Tato fáze života může být klidná, pokud je pro ženu pozice matky v domácnosti přijatelná. Starost o děti je pro ni emočně uspokojivější. Vzájemné působení mezi ní a dítětem poskytuje pozitivní zpětnou vazbu jak v citové, tak i v seberealizační oblasti. Mnoho matek v této době cítí, že se mateřství pro ně stává jednou z nejdůležitějších složek jejich identity. Jsou schopny se s touto novou rolí ztotožnit.

Pro matku, která je na mateřské dovolené, může být stereotypní péče o malé děti a práce v domácnosti zdrojem stresu. Její nynější postavení ženy v domácnosti ji dočasně připravuje o ztrátu v profesní roli. Nespokojenost se projeví hledáním možností ve formě částečného pracovního úvazku nebo v jiných mimo-rodinných aktivitách. Pokud rodina nemá finanční problémy, pro muže bývá toto období, kdy je žena na mateřské dovolené, uspokojivou životní fází. Jasně rozdělení rodičovských rolí, a z nich vyplývajících povinností, je pro otce příjemné. Volný čas, který věnuje rodině, nepovažuje za ztrátový. (Vágnerová, 2007, s. 131-133)

V dnešní době je také možnost, že rodičovskou dovolenou využívají otcové. U nás se stále jedná o poměrně výjimečnou situaci. Důvody, proč s dětmi zůstal doma otec, jsou většinou ekonomické. To znamená, že pro rodinu je finančně výhodnější, aby zůstal doma otec, neboť matka má lépe placené zaměstnání, nebo se jedná o situaci, že muž je nezaměstnaný.

V rodinách, kde o dítě pečuje otec, dochází k určitému posunu oproti většinovému modelu založenému na tradičním dělení mužských a ženských rolí, kde muž je považován za živitele rodiny a žena zodpovídá za péči o domácnost a děti. Jestliže je otec s dítětem doma delší dobu, zpravidla se ve větší míře podílí i na péči o domácnost, ovšem tuto zodpověd-

nost nikdy na sebe nepřebírá úplně. Otcové pečující o malé dítě mají tu výhodu, že v době kdy, matka právě nepracuje, se výrazně zapojuje do péče o domácnost a děti. Další výhodou, kdy zůstává manžel doma s dětmi, je skutečnost, že si mezi sebou vybudují velmi silný citový vztah, který může mít odlišnou podobu, na rozdíl od vztahu dětí a otců věnujících se plně svému zaměstnání. (Sirovátka a Hora, 2008, s. 137)

Očekávání a narození dítěte je velkou událostí pro všechny členy rodiny i příbuzné. Rodinné vztahy i role se mění a přizpůsobují se požadavkům dítěte. Stereotypem a vžitě u mnohé populace je, že s dítětem na mateřské i rodičovské dovolené zůstává matka, ale domnívám se, že pokud žena ekonomicky lépe zajistí rodinu, měl by zůstat s dítětem doma otec. V současné době toto řešení využívá málo otců.

3.3 Rodina s dětmi předškolního věku

Předškolní věk trvá od 3 přibližně do 6 let. Konec této fáze není určen jen fyzickou zralostí, ale především sociální stránkou a také nástupem do školy. Charakteristickým znakem je postupné uvolňování vázanosti na svou rodinu a rozvoj aktivity, která už není tak samoúčelná. Umožňuje dítěti, aby se prosadilo a uplatnilo ve vrstevnické skupině. K uvolnění závislosti přispívá osvojení běžných norem chování, přijatelná komunikace a znalosti obsahu rolí. Dětské myšlení je stále ještě egocentrické a vázané na subjektivní dojem i aktuální situační kontext. Překonání této bariéry je jedním z významných úkolů předškolního období, a s tím spojený předpoklad nástupu do školy. (Vágnerová, 2000, s. 102)

Matka zajišťuje i v předškolním věku dítěte každodenní péči, je zdrojem jistoty a bezpečí, ochráncem, ale je i výchovnou autoritou. Role matky je dále významnou částí jejího života, ale zároveň začíná mít zájem o svůj další osobní rozvoj. Jde o znovuzískání profesní role, opětovný návrat do zaměstnání. Ženy musí přizpůsobit kariéru rodině, zejména potřebám dětí. Musí zvládnout změny v oblasti rodičovské role, v oblasti manželské role, sloučit roli manželky a matky s profesní rolí.

Hledání zaměstnání může pro některé být zdrojem stresu, jelikož žena-matka, která má rodinu, nebývá pro zaměstnavatele atraktivní. I z důvodu péče o děti je méně profesně mobilní. Velmi často musí přijmout kompromis, který nebývá příjemný a může se jí jevit jako genderově podmíněnou nespravedlností. Čím delší je doba strávená v domácnosti, tím obtížnější je návrat do zaměstnání nebo jeho hledání. Přejít z domácnosti do zaměstnání je

náročnou situací i zátěží pro všechny členy rodiny. Žena musí zajistit péči o dítě v době zaměstnání. Umístit jej do předškolního zařízení. Dost často se snaží vyrovnat s pocity viny, že se dítěti již plně nevěnuje. Taktéž musí zvládat stres, který vyplývá z náročnosti organizace každodenního života. Změny týkající se rodičovských rolí se dotknou obou manželů. Je nutné si rozdělit domácí povinnosti i zodpovědnost. Tato fáze je náročná nejen pro ženy, ale také pro muže, který musí akceptovat nové povinnosti, na něž nebyl doposud zvyklý. Dost často se liší představy žen a mužů o tom, co má v domácnosti přednost. Z druhého pohledu dovedou muži plnit domácí nebo rodičovské povinnosti stejně dobře, i když jiným způsobem.

Ženy, které nastoupily do zaměstnání a staly se ekonomicky soběstačnými, jsou na mužích méně závislé než matky na mateřské dovolené. Bývají k manželům častěji méně tolerantní, více požadují a méně omlouvají. Změna postoje může být pro manželského partnera nepříjemná až stresující. (Vágnerová, 2007, s. 136-138)

Pohled žen na návrat do zaměstnání s odlišným dosaženým vzděláním, zjištěný výzkumem:

Ženy s vysokoškolským vzděláním se snaží o dřívější návrat na trh práce. Uvědomují si, že jejich vzdělání jim přináší poměrně velké možnosti výběru zaměstnání a také seberealizaci. Pocity soběstačnosti a nezávislosti v okamžiku opuštění trhu práce jim výrazně chybí. Mezi ženami s vysokoškolským vzděláním panuje shoda o domácí péči alespoň do 2 let dítěte. Ženy, které se vracejí do zaměstnání, se potkávají s některými překážkami. Jednou z nich je umístění dítěte do zařízení pro děti mladších tří let. Jesle a placená pečovatelka je brána jako poslední vhodná varianta péče. Většinou se zapojí partner nebo zejména prarodiče. Za další bariéru v realizaci návratu do zaměstnání je dostupnost pracovních míst. Především flexibilita pracovního místa a kvalitní částečné úvazky. Pokud se ženám nedaří naplnit tyto podmínky a osobní uspokojení z plnohodnotného vztahu s dítětem, pak většinou návrat na trh práce odkládají.

Ženy se středoškolským vzděláním preferují dlouhodobou osobní péči o dítě v domácím prostředí a to 3-4 roky. Role matky a role pracovnice jsou u nich považovány za mnohem méně slučitelné než v případě žen s dosaženým vysokoškolským vzděláním. Význam vlastní kvalifikace a vzdělání není pro ženy natolik výrazná. O seberealizaci hovoří ve smyslu opuštění prostoru domácnosti, o komunikaci s jinými lidmi. Ženy, které neumístí dítě do předškolního zařízení z různého důvodu a nemají možnost nastoupit zpět

k původnímu zaměstnavateli, zůstávají s dětmi do čtyř let doma a pobírají nadále rodičovský příspěvek. Možnost využití placené pečovatelky jsou pro matky poměrně omezené z finančních důvodů. Jesle nejsou preferovány. Práce na částečný úvazek je mnohdy finančně nepřijatelná, opakem je zaměstnání na plný úvazek.

Ženy vyučené a se základním vzděláním se obvykle chtějí věnovat dětem nejlépe až do 4 let věku. Považují zaměstnání, výchovu a péči o děti prakticky za neslučitelnou. Vyjadřují negativní postoje k ženám, které se chtějí vrátit do zaměstnání dříve. Nízké platy a nespokojivá práce je z jejich pohledu horší alternativa než zůstat s dětmi doma. Seberealizaci vidí především v mateřství. Jeden z hlavních důvodů návratu do zaměstnání je finanční situace. Při návratu na trh práce z rodičovské dovolené se potýkají s největšími bariérami, vzhledem k jejich vzdělání. Pokud hledají práci, požadují většinou zkrácenou pracovní dobu z důvodu péče o děti a to nejen pro období předškolního věku, ale leckdy i do jeho vyššího věku. Ženy se zpravidla ztotožňují s tradičním rozdělením mužských a ženských rolí. Partner je hlavní živitel rodiny. Výměna rolí je pro ně nepřijatelná. Muž se zapojuje do výchovy a péče o děti, pokud mu to časový rozvrh zaměstnání dovolí. (Sirovátka a Hora, 2008, s. 189-200)

3.4 Rodina s dospívajícími dětmi a po odchodu dětí

Obdobím dospívání tzv. adolescence je druhou fází časového úseku života dítěte. Můžeme hovořit o věku od 15 do 20 let. Jde zejména o dozrávání v oblasti psychické a sociální, vzácněji i somatické. Adolescence je vstup do fáze biologické ohraničené pohlavním dozráním. Zde jsou především komplexnější psychosociální proměny. Mění se osobnost dospívajícího a jeho sociální pozice. Mladý člověk získává nové role. Vázanost na rodinu je obvykle dokončena, vztahy s rodiči se zklidňují a stabilizují. Partnerské vztahy bývají mnohem zralejší. (Vágnerová, 2000, s. 253)

Ve vztahu k dospělým se chovají jako určitá srovnávací skupina, která jim ukazuje jejich omezení. Plány dospívajících jsou často zaměřeny na cíle, na něž jejich rodiče rezignovali. Nakonec mohou dosáhnout toho, čeho dospělí nedosáhli a již v budoucnosti ani nedosáhnou. Rodiče mohou v určitých situacích reagovat různým způsobem a tato reakce nemusí být vždy přiměřená. Mají možnost se s dítětem identifikovat, a tím si vnitřně přivlastňovat jeho úspěchy. U dospělých se postupně vytváří stereotyp hodnocení adolescentů. Posuzují je jako bezstarostné až lehkomyšlné, nezodpovědné a neukázněné, líné a sobecké, se zaměřením jen na své uspokojení.

Role otců a matek v období adolescence se liší. Matky bývají více emočně fixovány, péče o děti byla celoživotní náplní, a proto je pro ně obtížnější se jí vzdát. Proměna mateřské role představuje náročný úkol, který mohou prožívat jako ztrátu významné složky svého já. Při řešení problémů ve vzájemných vztazích s dospívajícími bývají emotivnější, dovedou se do svých dětí více vcítit, častěji žádají či prosí. Na nezájem a nechut' dětí akceptovat jejich péči mohou reagovat pocitem nespravedlnosti a nevděku. Na druhé straně otcové nebývají v každodenní péči tak angažováni, nemuseli dětem v určité míře přizpůsobovat své profesní ambice, a tím se necítí ohroženi nadcházející změnou své pozice. Někdy mohou hůře zvládat snížení své rodičovské moci i ztrátu formální autority. Při řešení problémů méně podléhají emocím, obvykle si udržují větší odstup, ale mají tendence k mocenským výchovným prostředkům. (Vágnerová, 2007, s. 220-221)

Změnou vztahu, který začíná odpoutáním se a nezávislostí adolescentů na dospělých, se mohou rodiče realizovat v profesní roli, jež je v době středního věku (40-50 let) důležitá. Profesní kompetence se stabilizují a leckdy ještě rozvíjejí. Rodiče jsou v této oblasti na vrcholu svých schopností a umí je i dobře uplatnit. Tendencí je získat dobré postavení a dokázat své schopnosti či autoritu, která by nebyla jenom formální, ale která by vyplývala z reálných kompetencí. Dosahují produktivity, vrcholu v profesním postavení i v oblasti výdělku. Většina lidí si v tomto věku uvědomuje svou poslední šanci, aby dosáhla žádoucího sebeuplatnění. Začínají pociťovat tlak konkurence mladších lidí, často vzdělanějších. Dlouho trávající nadměrné pracovní nasazení, které není spojeno s odpovídajícím uspokojením, může vést až k syndromu vyhoření. (Vágnerová, 2007, s. 196-198)

Po odchodu dospělých dětí zůstávají rodiče sami, rodina přechází do fáze prázdného hnízda. K těmto změnám dochází v životním cyklu starší dospělosti (50-60 let). Manželé musí změnit životní styl, najít si nový cíl, který by byl pro oba přijatelný. Nyní jsou oba partneři svobodnější. Spokojenost v manželství narůstá. V určité míře se může projevit rozdílnost jejich postojů a hodnot, které vedly k dřívějšímu zaměření se na výchovu dětí. Přístup ke svému partnerovi bývá shovívavější, tolerantnější i méně náročnější.

Životní profesní dráha v tomto období může být ovlivněna schopnostmi, celkovou úrovní, ale i sebehodnocením. Rovněž postoj k mnoha životním situacím se rozvíjí. Její volba vyplývá z určitých zájmů a kompetencí, které člověk v dané době dokázal. Lidé, kteří si zvolili spíše manuální práci, nejsou v dospělosti ve své profesi nuceni samostatně řešit nové a intelektuálně náročné problémy. Profesní role ovlivňují celkový postoj k řešení problémů a sebehodnocení. Pro ženy je zaměstnání prostředkem k dosažení nároku na dů-

chod. Profesní role u mužů je způsob k uspokojení většiny základních psychických potřeb stárnoucího člověka. Pro tuto generaci je celoživotní kariéra alternativa jedné profese, která by člověka užívala od mladé dospělosti až do doby důchodu. V současné době je tato varianta jednou z možných. Nabídka a poptávka po určitých profesích zvyšuje u starších lidí riziko ztráty profesní pozice, nebo úplné ztráty zaměstnání. Nutné změny v oblasti zaměstnání a v rozvoji nových dovedností jsou pro ně obtížné. Stárnoucí lidé již nemají potřebu soupeřit a dokazovat si, co všechno dokážou. Ztráta zaměstnání představuje značnou zátěž, jelikož si hledají jiné místo těžko. Tyto skutečnosti představují náhlý a neočekávaný konec profesní kariéry. (Vágnerová, 2007, s. 262-269)

Lidé v pozdním věku získávají novou roli a tou je role prarodiče. Ta by měla být jasně oddělena od role rodiče, hlavně v otázkách výchovy. (Langmeier a Krejčířová, 2007, s. 199) Vnouče se může stát smyslem jejich dalšího života a uspokojit jejich psychické potřeby. Rovněž může mít pro stárnoucí lidi leckdy i větší hodnotu, než pro ně měly vlastní děti. Role prarodiče ve věku okolo 50 let je přiměřená, bývá považována za pravděpodobnou. (Vágnerová, 2007, s. 281-282)

V této části bylo nastíněno prolínání pracovní kariéry do manželství bez dětí, do rodin s dětmi různého věkového stádia i po jejich osamostatnění. Kapitola pojednává o tom, jaký má dopad zaměstnání matky na výchovu dětí a dále rozdělení a zvládání manželských rolí. Naplněním kapitoly bylo také nastínění názorů žen, jež se vrací zpět do zaměstnání s ohledem na dosažený stupeň vzdělání.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

Tato bakalářská práce byla zacílena na pohled sladění rodiny a kariéry. Každý jedinec prochází životními změnami, kterými jsou etapy od narození až po stáří. V současné společnosti se výrazným způsobem mění soukromý a pracovní život dnešní rodiny. Roli přitom hraje několik důležitých faktorů v průběhu životních cyklů. Těmito cykly jsou stáří jedince, prostředí v jakém žije, jeho rodina a počet dětí a v neposlední řadě také dosažené vzdělání. Ženy i muži sdílejí různé názory a postoje. Důležitý je také žebříček hodnot v určitém rodinném cyklu. V dnešní době jsou příležitosti na trhu práce rovnocenné. Na straně druhé v uspořádání rolí přetrvává stereotyp živitele rodiny jako muže, i když po stránce ekonomického zajištění rodiny může v současnosti velmi významně přispět i žena. Zde se nabízí možnost využití rodičovské dovolené u mužů. Dalším faktorem při sloučení rodiny a zaměstnání jsou možnosti, které nám ze své strany nabízí zaměstnavatel. Otázkou ovšem zůstává, zda jsou pro dotyčné osoby přijatelné či nikoli. Co vede muže nebo ženy k oddalování mateřství či k bezdětnosti? Také tato otázka vede k zodpovězení příčin a faktů, co k této skutečnosti páry vede a jakou roli hraje sladění rodiny a zaměstnání.

Tento výzkum nám poskytne, položením daných otázek, odpovědi na výzkumný cíl této bakalářské práce.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém byl formulován otázkou: Jaký je názor mužů a žen na sladění zaměstnání a rodiny?

4.2 Stanovení výzkumného cíle

Cílem kvantitativního výzkumu bylo zjistit, jaký názor mají oba respondenti na slučitelnost rodiny a kariéry a zjistit, které aspekty je ovlivňují.

Zvolené dílčí cíle:

1. Zjistit názor na slučitelnost rodiny a kariéry z pohledu mužů a žen.
2. Zjistit názor obou partnerů, kdy je přijatelný návrat jednoho z rodičů zpět do zaměstnání vzhledem k věku dítěte.
3. Zjistit názor rozdělení rolí v rodině ve výchově dětí a zároveň podíl rolí obou partnerů na chodu domácnosti ve vztahu pracovní kariéry a rodiny.

4. Určit, zda kariéra z pohledu mužů a žen je důsledkem oddalování mateřství či bezdětnosti.

5. Zjistit, kdo z mužů a žen dává přednost kariéře před rodinou.

4.3 Stanovení výzkumných otázek

Na základě dílčích cílů bylo sestaveno několik výzkumných otázek. Tyto otázky jsou interpretovány formou popisnou.

VO č. 1: Je kariéra dobře slučitelná s rodinou z pohledu mužů a žen?

VO č. 2: V jakém věku dítěte je pro respondenty přijatelný návrat jednoho z partnerů do zaměstnání?

VO č. 3: Jaké je rozdělení rolí rodičů v ohledu na pracovní kariéru a rodinu?

VO č. 4: Který z faktorů vede muže i ženy k oddalování rodičovství či k bezdětnosti?

VO č. 5: Kdo dává přednost kariéře před rodinou, muži nebo ženy?

4.4 Výběr respondentů

Pro výběr respondentů byla zvolena tato kritéria. Muži a ženy, kteří žijí v manželství i v nesezdaném soužití. Partneři, kteří mají ve výchově alespoň jedno dítě. Jelikož výzkumný problém se týká i bezdětného manželství, do výběru jsou zahrnuti i bezdětní respondenti.

4.5 Výzkumný soubor

V rámci bakalářské práce byl proveden kvantitativní výzkum. Sběr dat byl uskutečněn formou empirického šetření, a to na základě anonymního dotazníku.

K realizaci dotazníkového šetření byl využit způsob klasického dotazníku. Většina respondentů obdržela dotazník v písemné formě společně s žádostí, o další šíření ve svém okolí. K šíření dotazníků bylo také využito soukromých emailů.

Dotazník byl sestaven z úvodní části, stručného zdůvodnění výzkumu, pokynů k jeho vyplnění a poděkování. Cílem je zachytit názory a postoje dotazovaných k dané problematice.

Dotazník obsahoval celkem 26 otázek. Tyto položky byly sestaveny formou uzavřených a polootevřených otázek. Respondenti měli možnost si vybrat z odpovědí, které nejlépe vystihly jejich postoj, nebo se nejvíce ztotožnili s jeho daným názorem. Byly zde i aplikovány otázky na zjištění osobních údajů o respondentech, které byly umístěny na závěr dotazníkového šetření.

4.6 Výsledky kvantitativního výzkumu a jejich vyhodnocení

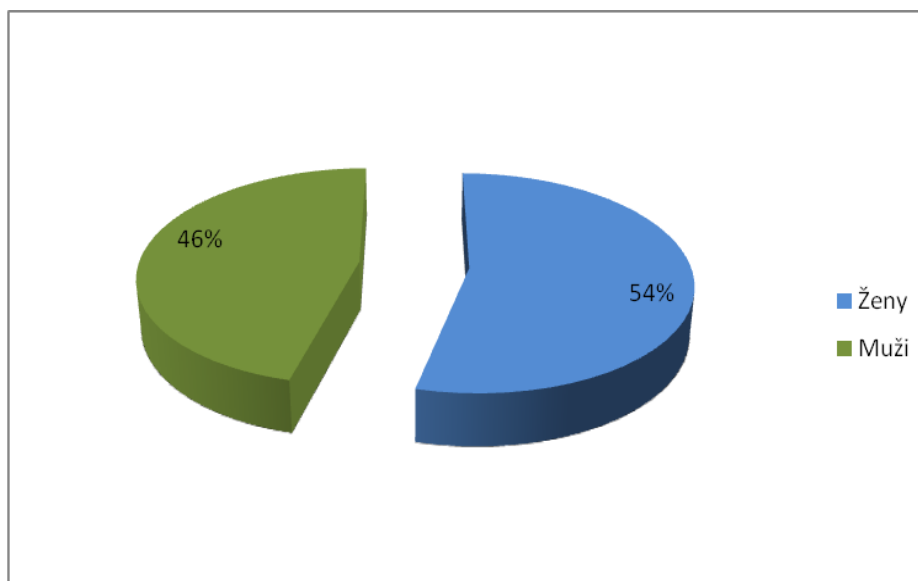
Vyhodnocení jednotlivých otázek je znázorněno v grafech.

První část dotazníkového šetření směřovala na zjištění demografických údajů o respondentech.

Další položené otázky se týkaly zjištění stavu ve sladění práce a rodiny, k žebříčku hodnot v životě, názory na rodičovskou dovolenou, kterou by využívali muži, rozdělení rolí v domácnosti, výchova dětí a souběžný chod domácnosti. V neposlední řadě jsou to také podmínky poskytované zaměstnavatelem pro sladění kariéry s rodinným životem a vliv kariéry na oddalování mateřství, či stanovisko být bezdětnými partnery.

Otázka č. 22 – Označte prosím Vaše pohlaví:

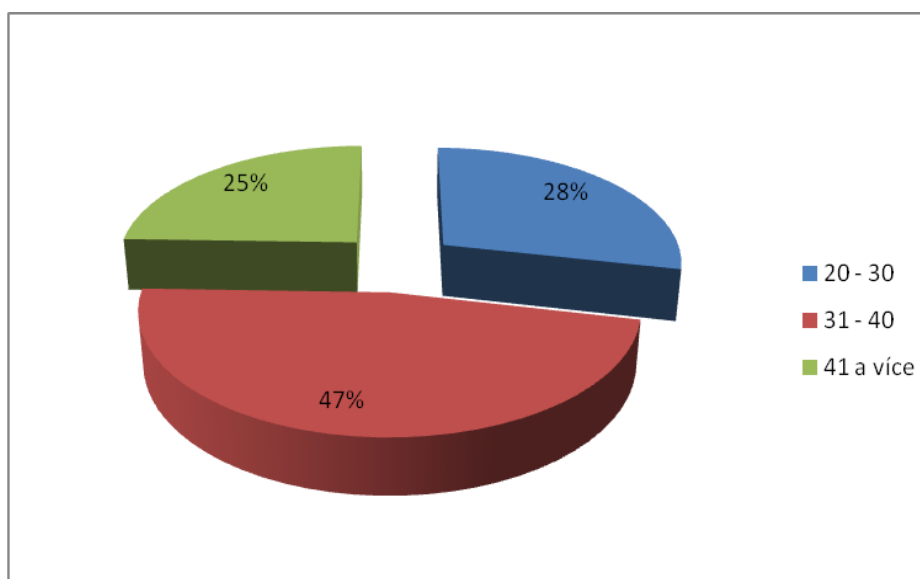
Graf 1 – Pohlaví respondentů

Celkem bylo osloveno 102 respondentů. Z tohoto počtu, jak je znázorněno v grafu č. 1, je zřejmé, že větší polovina a to 54 % (55 respondentek) tvoří ženy, zbývajících 46 % (47 respondentů) tvoří muži.

Otázka č. 23 – Kolik je Vám let?

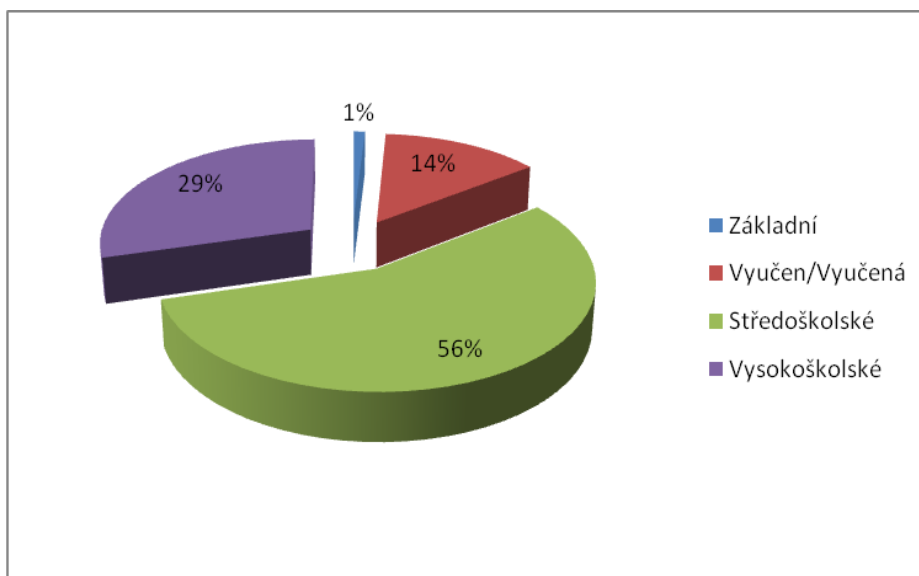
Graf 2 - Věk respondentů

Cílem této otázky bylo blíže specifikovat věk respondentů z celkového počtu 102. Jak je zřejmé z grafu č. 2, téměř polovina respondentů 47 % (48 respondentů) tvoří osoby v rozmezí mezi 31 – 40 let věku, zhruba 28 % (29 respondentů) dotazovaných je ve věkové hranici mezi 20 – 30 let a zbývajících 25 % (25 respondentů) odpovídajících tvoří skupinu ve věku od 41 let a více.

Otázka č. 24 – Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

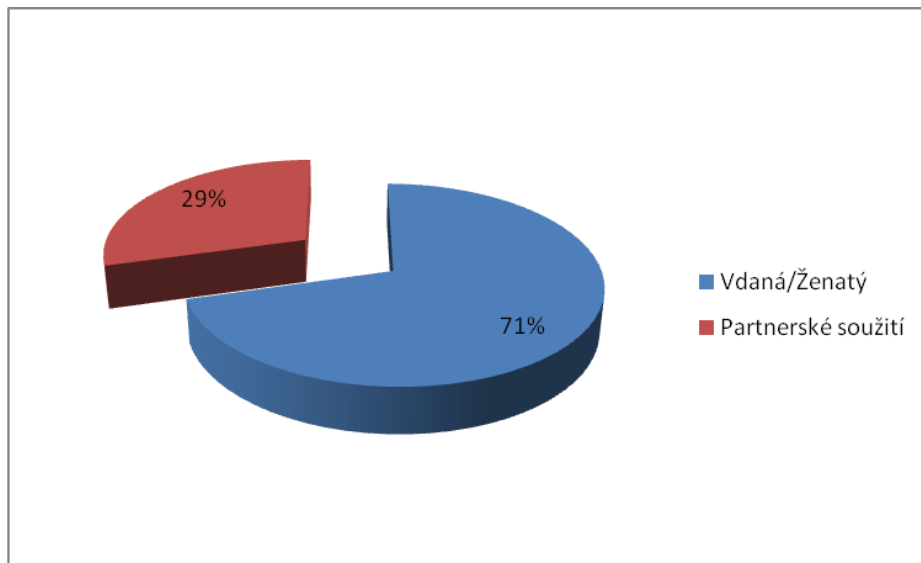
Graf 3 – Vzdělání respondentů

Otázka č. 24 byla zacílena na zjištění nejvyššího ukončeného vzdělání respondentů z daného počtu 102. Z grafu č. 3 vyplývá, že nejvíce respondentů má ukončeno středoškolské vzdělání, tato skupina tvoří 56 % (57 respondentů) dotazovaných. Dalších 29 % (30 respondentů) má dosaženo vysokoškolské vzdělání, 14 % (14 respondentů) je vyučeno v oboru a 1 % (1 respondent) má základní vzdělání.

Otázka č. 25 – Váš rodinný stav?

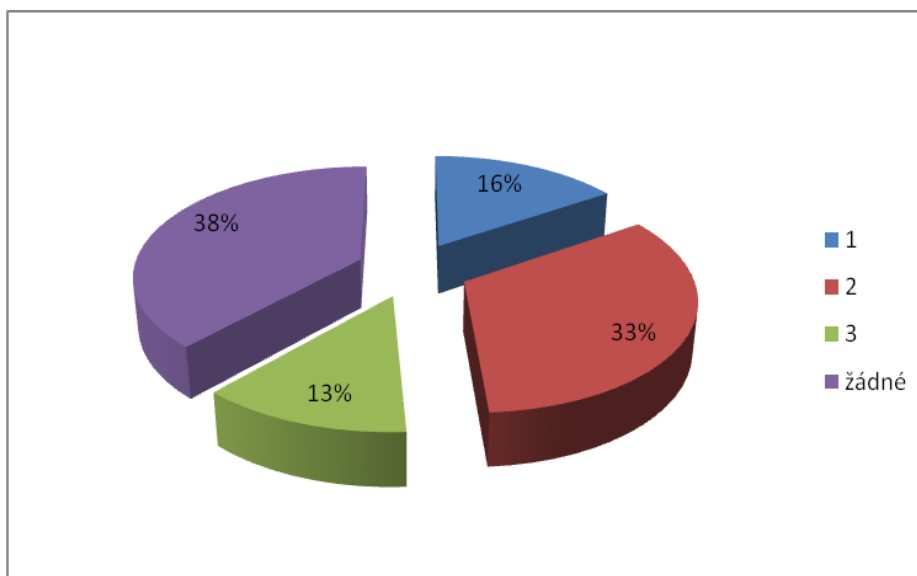
Graf 4 – Rodinný stav respondentů

Položením této otázky bylo zjištěno, v jakém rodinném stavu jsou k sobě ženy a muži. Zda jsou oddáni či nikoli z celkového počtu 102 respondentů. Jak vyplývá z grafu č. 4, téměř 71 % (72 respondentů) dotazovaných mužů a žen jsou ženatí a vdané, zbývajících 29 % (30 respondentů) žije v partnerském soužití.

Otázka č. 26 – Kolik máte dětí?

Graf 5 – Počet dětí

Jednou z posledních demografických otázek bylo zjistit počet dětí jednotlivých respondentů, či poukázat na skutečnost, že nemají děti žádné. Z uvedeného šetření vyplývá, že u žen a mužů s 1 dítětem odpovídá tato skutečnost podílu 16 %, z celkového dotazovaného souboru. Naopak s 2 dětmi vychází z průzkumu 33 % dotazovaných. 13 % činí skupina s nejvyšším počtem dětí, a to se 3 dětmi. 38 % respondentů odpovědělo, že nemají žádné dítě. Výpočty jsou znázorněny v grafu č. 5.

Otázka č. 1 - Který z těchto faktorů pokládáte za nejdůležitější ve svém životě?

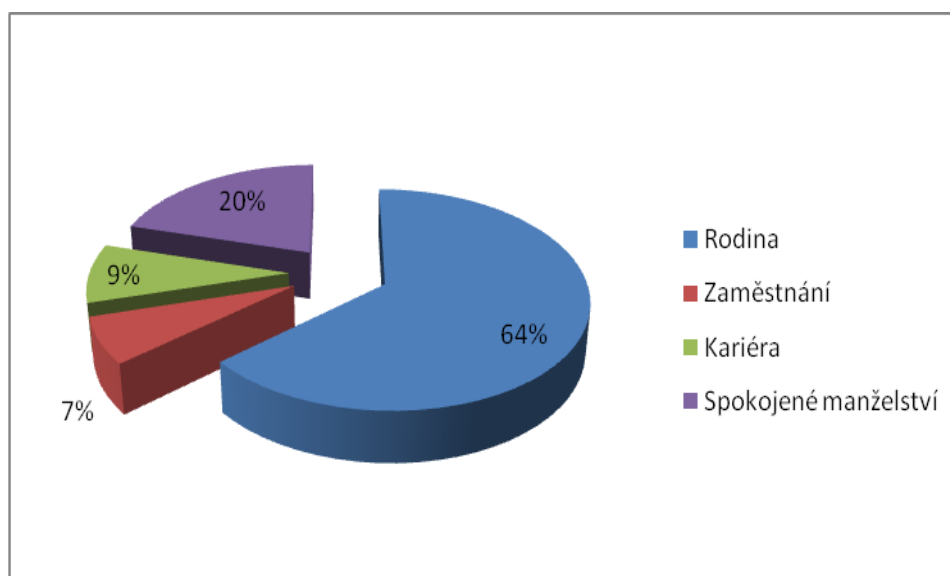
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 86,078$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Odpověď č. 1: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 3, která je větší než hodnota kritická.

Graf 6 – Hodnotová orientace

Na položenou otázku dala větší polovina dotazovaných přednost rodině, a to v celkovém počtu 64 % dotazovaných. Toto procento dokazuje, že i v dnešní době má rodina důležitou hodnotu v životě. Dalším nejvýše hodnoceným kritériem bylo spokojené manželství, a to hodnotou 20 % z celkového souboru dotazovaných. Nižších hodnot dosáhlo kritérium kariéry 9 % a se zbývajícími 7 % skončilo zaměstnání (graf č. 6).

Otázka č. 2 – Co pro Vás znamená Vaše zaměstnání?

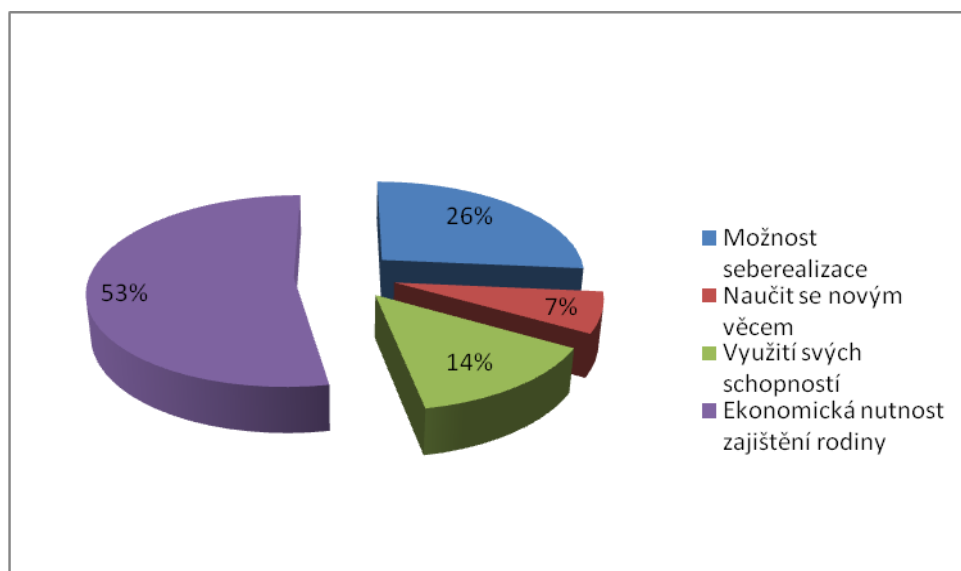
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 50,549$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Odpověď č. 2: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 3, která je větší než hodnota kritická.

Graf 7 – Hodnota zaměstnání

Cílem bylo zjistit, co pro většinu respondentů znamená zaměstnání v jejich životě. Pro 53 % respondentů znamená zaměstnání ekonomickou nutnost zajištění rodiny, což v dnešní době je dost pochopitelný argument, dalších 26 % respondentů označilo možnost seberealizace. 14 % dotazovaných se snaží využít svých získaných schopností a 7 % se chce naučit něco nového, co by zhodnotili v současném nebo nastávajícím zaměstnání (graf č. 7).

Otázka č. 3 – Domníváte se, že je rodina dobře slučitelná s kariérou?

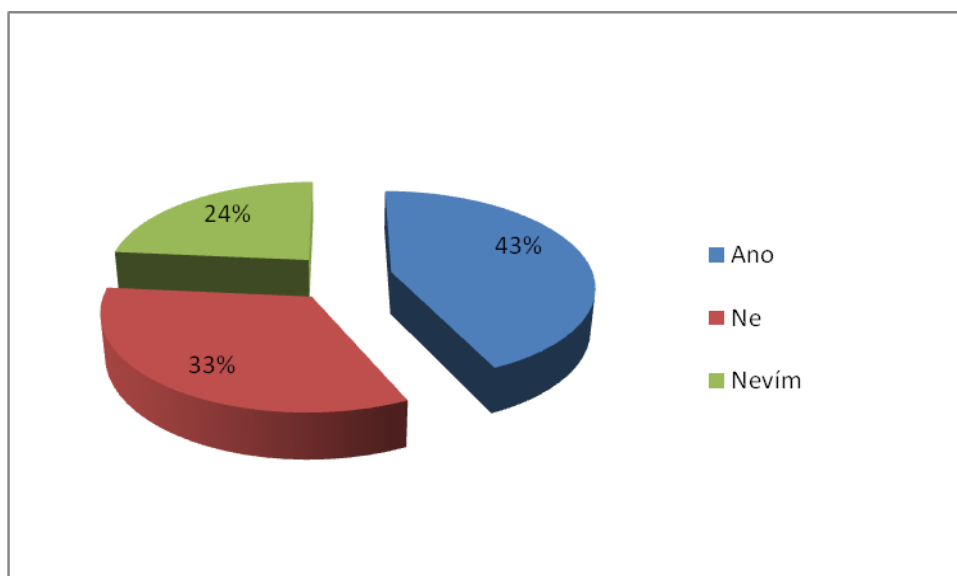
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 5,882$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 7,815$.

Odpověď č. 3: Odmítáme H_A a přijímáme hypotézu H_0 při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je menší než hodnota kritická.

Graf 8 – Slučitelnost rodiny a kariéry

Na položenou otázku č. 3 odpověděla téměř polovina mužů a žen (43%) tak, že slučitelnost rodiny a zaměstnání je možná, 33 % respondentů na dotazovanou otázku odpovědělo, že slučitelnost možná není a 24 % dotazovaných se nedokázalo rozhodnout, tudíž odpovědělo možností nevím (graf č. 8). Tímto dostáváme odpověď na VO č. 1: Je kariéra dobře slučitelná s rodinou z pohledu mužů a žen? Téměř polovina, a to 43 % mužů a žen udává, že slučitelnost z jejich pohledu je možná.

Otázka č. 4 – V jakém období považujete slučitelnost rodiny a zaměstnání z Vašeho pohledu za obtížné?

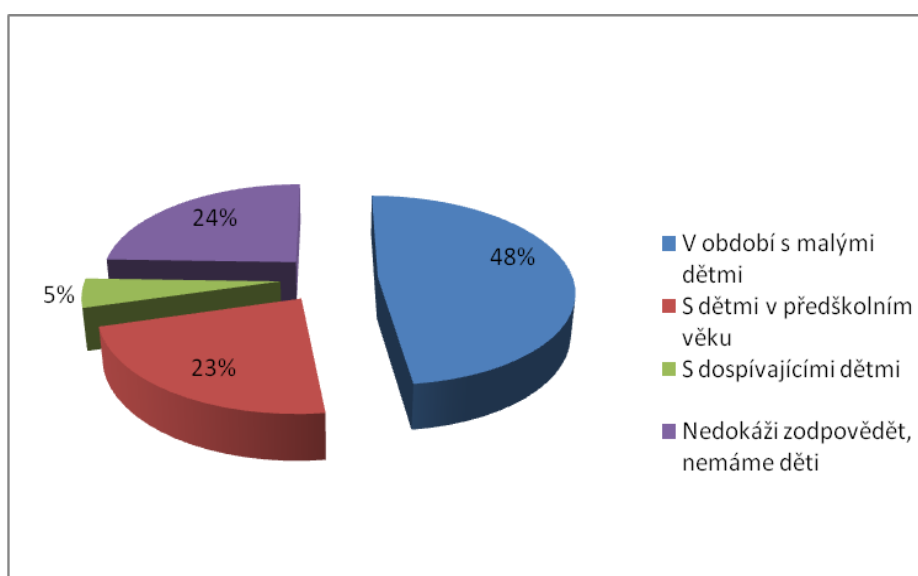
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 38,392$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Odpověď č. 4: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 3, která je větší než hodnota kritická.

Graf 9 - Obtížnost sloučení rodiny a zaměstnání

Cílem další otázky bylo zjistit, v jakém období věku dítěte je považována slučitelnost rodiny a zaměstnání jako obtížná. Odpovědi byly dosti rozdílné, 48 % mužů a žen vybralo možnost, že špatná slučitelnost je v období s malými dětmi. Pro odpověď v předškolním věku se rozhodlo 23 % respondentů. 5 % dotazovaných odpovědělo, že obtížné sloučení rodiny a zaměstnání je v období, když mají dospívající děti a zbývajících 23 % respondentů nedokázalo odpovědět z důvodu, protože nemají děti (graf č. 9).

Otázka č. 5 – Domníváte se, že je otec schopen postarat se o dítě stejně dobře jako matka?

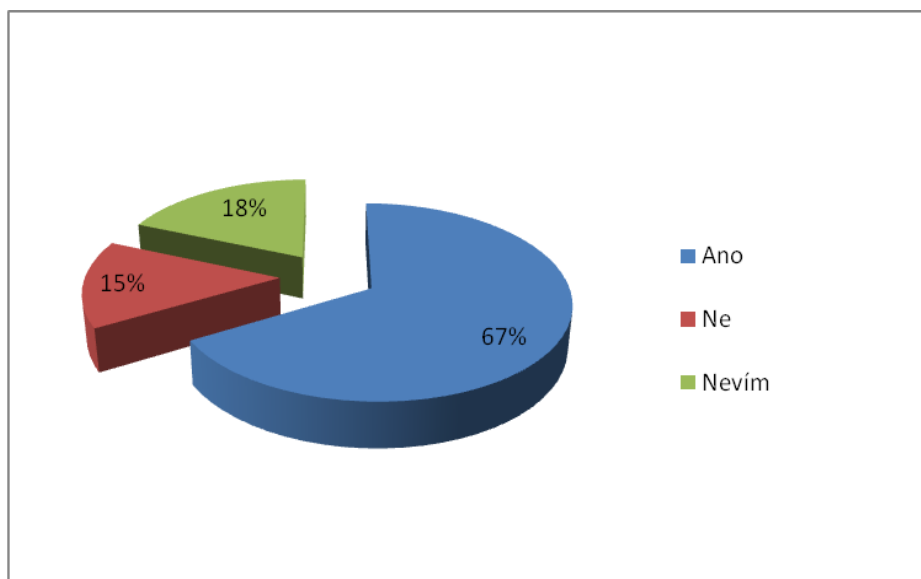
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 51,236$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 5: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 10 – Oboustranná péče o dítě

Na tuto otázku odpověděli ženy i muži velice kladně. Více jak polovina respondentů (67 %) se shodla, že muži a ženy jsou si ve výchově rovnocenní, 15 % respondentů odpovědělo záporně a 18 % dotazovaných se nepřiklánílo k žádnému názoru. Mezi respondenty, kteří odpověděli záporně či neměli žádný názor, je nepatrný 3% rozdíl, jak vyplývá z grafu č. 10.

Otázka č. 6 – Sdílíte názor, že by muži měli také využívat rodičovskou dovolenou?

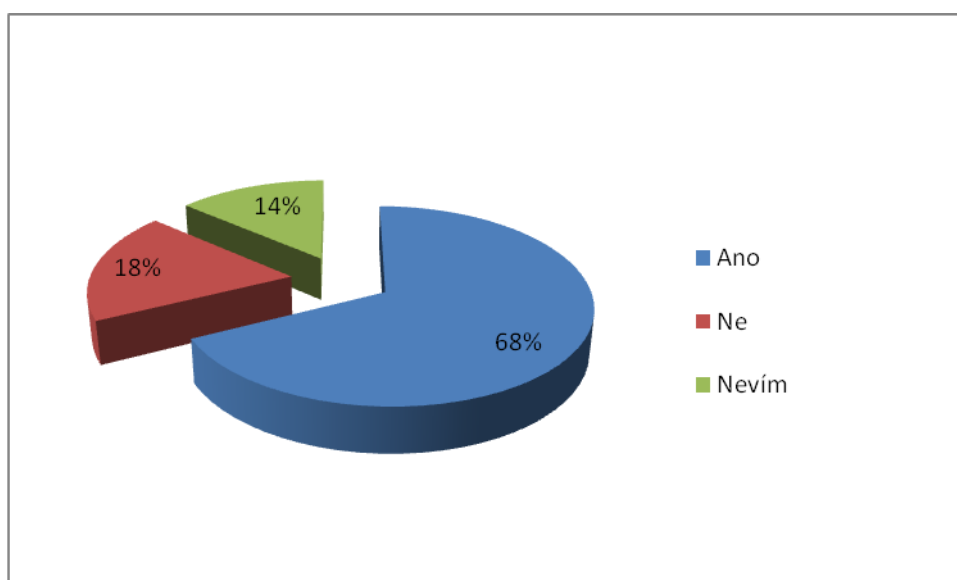
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 54,412$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 6: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 11 – Muži na rodičovské dovolené

V současné době se názor, zda by měl muž využít rodičovskou dovolenou, se od minulých let velmi změnil. Z celkového počtu respondentů odpovědělo kladně 68 % dotazovaných. 18 % mužů a žen zastává tradiční názor, kdy by měla na rodičovské dovolené zůstat žena a muž zabezpečit rodinu a 14 % dotazovaných nemělo žádný vyhraněný názor (graf č. 11).

Otázka č. 7 – Domníváte se, že v situaci, kdy je žena schopna více ekonomicky zajistit rodinu, měl by jít na rodičovskou dovolenou muž?

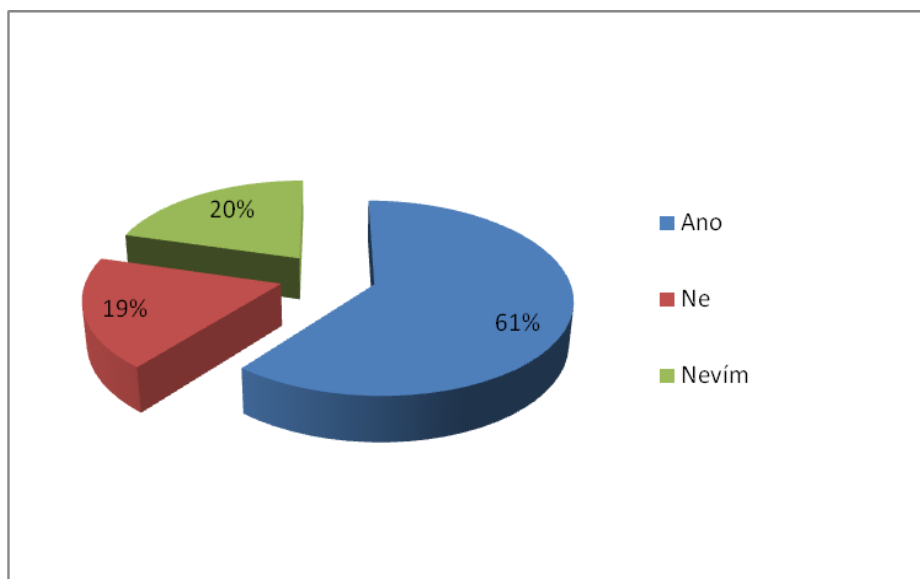
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statistické významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 34,648$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 7: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 12 – Ekonomická stránka rodiny

Většina oslovených respondentů (61 %) s rodičovskou dovolenou u mužů v případě, kdy je žena schopna lépe ekonomicky zajistit rodinu, souhlasilo. 19 % dotazovaných s tímto výrokem nesouhlasilo a 20 % zodpovědělo, že se nedokážou přiklonit ke kladné či záporné odpovědi (graf č. 12).

Otázka č. 8 – V jakém věku dítěte považujete návrat jednoho z partnerů zpět do zaměstnání za přijatelný?

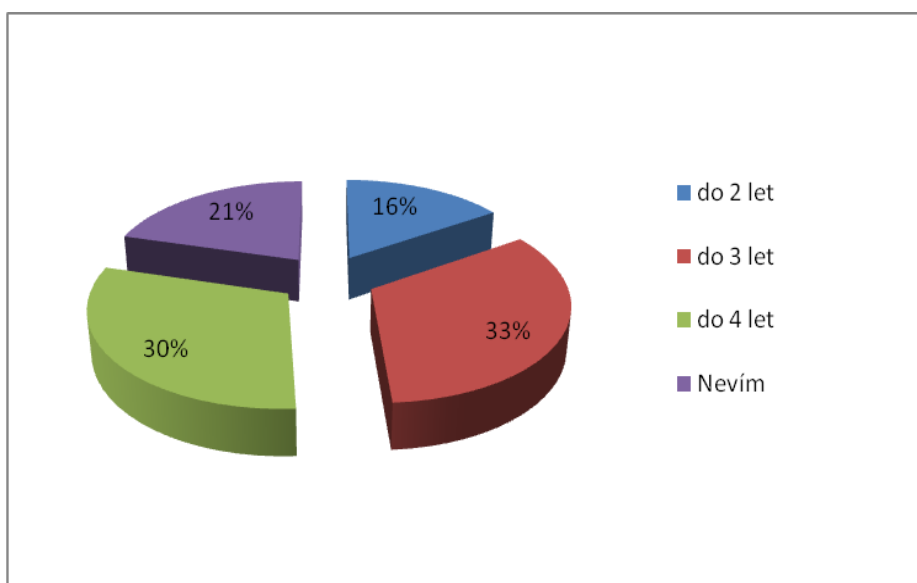
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 8,352$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Odpověď č. 8: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 3, která je větší než hodnota kritická.

Graf 13 – Návrat do zaměstnání

Za reálnou variantu návratu rodiče zpět do zaměstnání, pokládá 30 % dotazovaných v období do 4 let věku dítěte. Více respondentů, a to 33 % považuje tuto situaci za reálnou v období do 3 let. 16 % respondentů pokládá za příznačnou dobu návratu do zaměstnání v období do 2 let dítěte a 21 % respondentů zatím na položenou otázku nedokáže zodpovědět. Tuto odpověď znázorňuje graf č. 13. Tímto dostáváme odpověď na VO č. 2: V jakém věku dítěte je pro respondenty přijatelný návrat jednoho z partnerů do zaměstnání? Nejvíce respondentů 33 % udává za reálnou situaci návratu do zaměstnání v období do 3 let věku dítěte.

Otázka č. 9 – Pokud uvažujete o dřívějším návratu do zaměstnání, vyskytuje se u Vás některá z uvedených překážek?

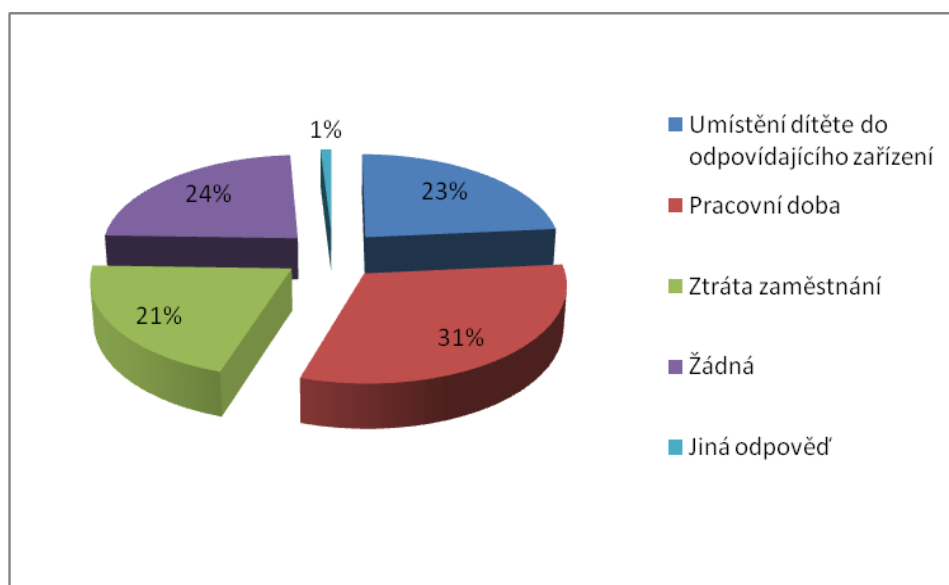
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 26,333$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$.

Odpověď č. 9: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 4, která je větší než hodnota kritická.

Graf 14 – Překážka při návratu do zaměstnání

Co je překážkou pro rodiče, který se rozhodne vrátit zpět do zaměstnání? Jednou z možností by mohlo být umístění dítěte do odpovídajícího zařízení (školky, jesle), kterou uznalo 23 % dotazovaných. 31 % respondentů uvedlo jako možnou překážku délku pracovní doby. Pro 21 % dotazovaných respondentů je skutečnou překážkou ztráta zaměstnání. Žádná překážka k návratu zpět do zaměstnání nebrání 24 % respondentů a 1 % sdílí jiný názor než uvedené možnosti (graf č. 14).

Otázka č. 10 – Myslíte si, že rozdělení rolí ve Vaší rodině je rovnoměrné?

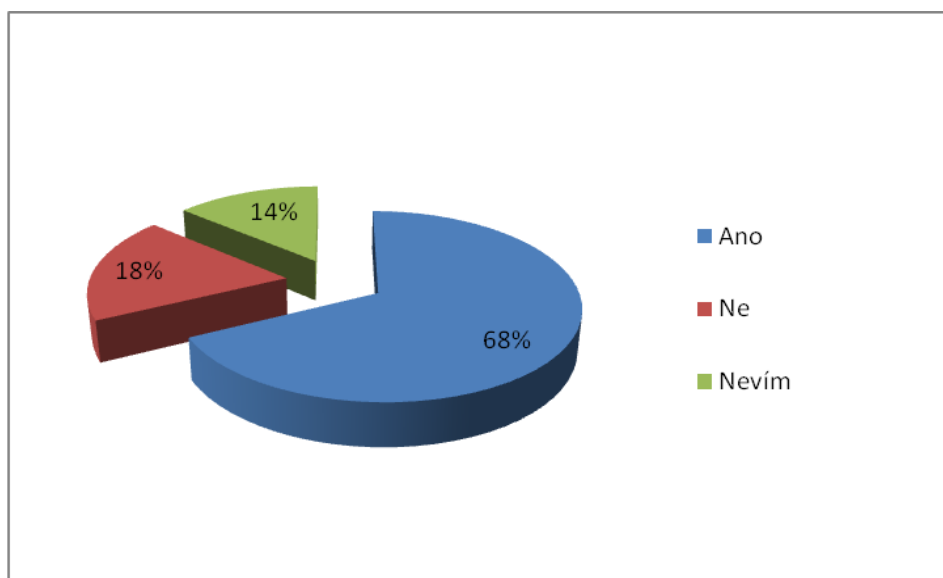
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 54,412$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 10: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 15 – Rozdělení rolí v rodině

Odpovědi na otázku č. 10 zněly překvapivě. Více jak polovina respondentů (68 %) odpovědělo na otázku kladně a 18 % dotazovaných odpovědělo záporně. Pravděpodobně převažuje stereotypní rozdělení rolí v rodině. 14 % respondentů se nedokázalo rozhodnout, celkovou skutečnost znázorňuje graf č. 15. Tímto dostáváme odpověď na VO č. 3 : Jaké je rozdělení rolí rodičů s ohledem na pracovní kariéru a rodinu? Odpověď je jednoznačná. Rozdělení rolí obou rodičů (68 %), s ohledem na pracovní kariéru a rodinu, je rovnoměrné. Na výzkumnou otázku dostáváme i odpovědi z otázek č. 11 a 12.

Otázka č. 11 – Kdo se ve Vaší rodině více podílí na chodu domácnosti?

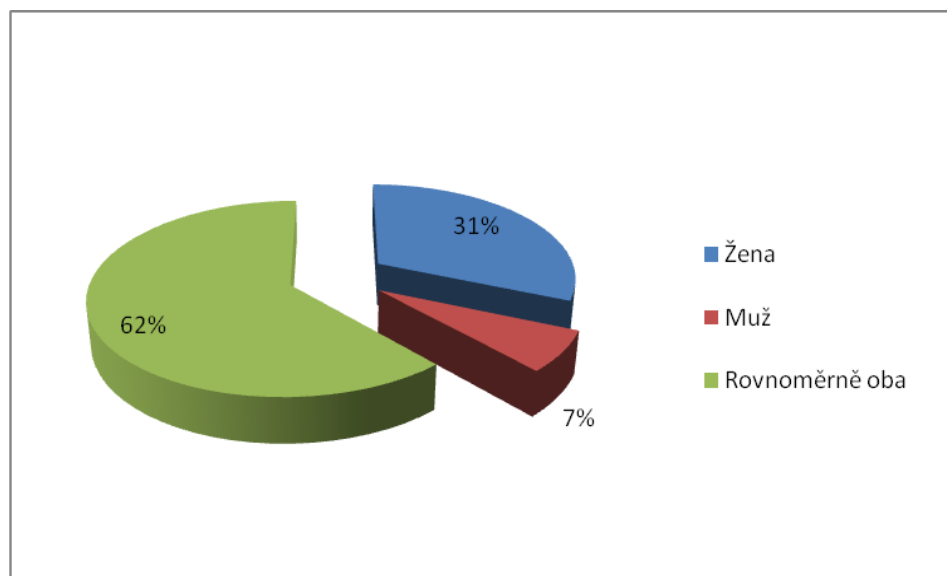
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 46,294$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 11: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 16 - Podíl muže a ženy na chodu domácnosti

Počínaje otázkou č. 11 byly pokládány otázky, jež poukazují na rozdělení rolí v rodině. Překvapivou skutečností je, že 62 % dotazovaných odpovědělo kladně na rovnoměrné rozdělení rolí v rodině, 31 % žen se podílí na chodu domácnosti více než muži a 7 % mužů odpovědělo, že chod domácnosti zabezpečují více právě muži než ženy (graf č. 16). Tímto dostáváme odpověď na VO č. 3: Jaké je rozdělení rolí s ohledem na pracovní kariéru a rodinu? Na chodu domácnosti se podílejí rovnoměrně oba členové rodiny (62 %) s ohledem na zaměstnání a rodinu.

Otázka č. 12 – Sdílíte názor, že oba rodiče by se měli stejnou měrou podílet na výchově dětí v každém období věku dítěte?

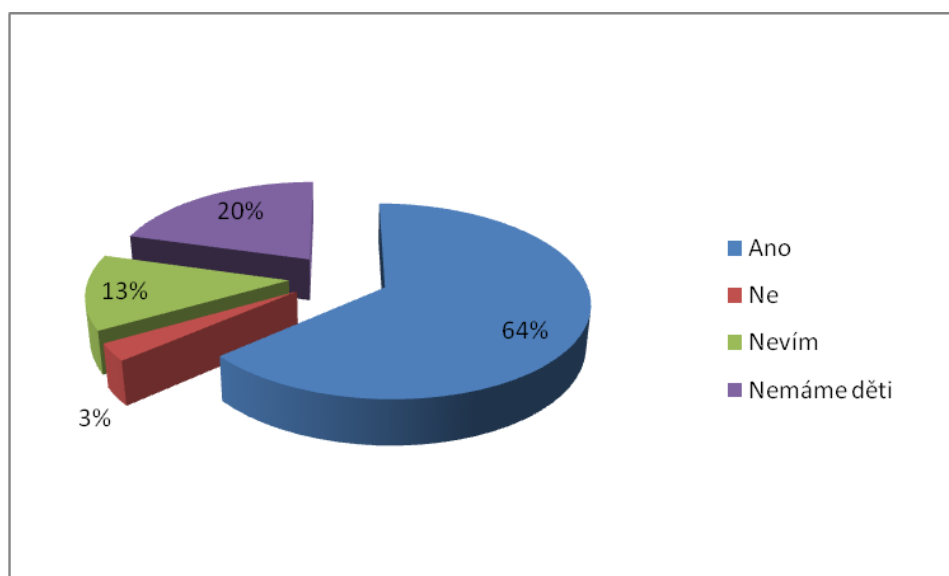
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 87,96$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$.

Odpověď č. 12: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 3, která je větší než hodnota kritická.

Graf 17 – Výchova dětí

V dnešní době je výchova dětí záležitostí obou rodičů. Tento fakt funguje mnohem více, než tomu bylo v dřívější době, kdy se na výchově dětí podílely většinou pouze ženy. Z celkového počtu respondentů odpovědělo 64 % dotazovaných jednotlivců, že rodiče by se měli podílet stejnou měrou na výchově svých potomků. 13 % dotázaných nebylo schopno jednoznačně odpovědět. 20 % respondentů odpovědělo záporně a 3 % nedokázalo odpovědět, jelikož nemají děti (graf č. 17). Tímto dostáváme odpověď na VO č. 3: Jaké je rozdělení rolí rodičů s ohledem na pracovní kariéru a rodinu? Rozdělení rolí obou rodičů (64 %), ve výchově svých dětí s ohledem k pracovní kariéře a rodině je rovnoměrné.

Otázka č. 13 - Myslíte si, že přednost kariéry před rodinou dávají spíše muži nebo ženy?

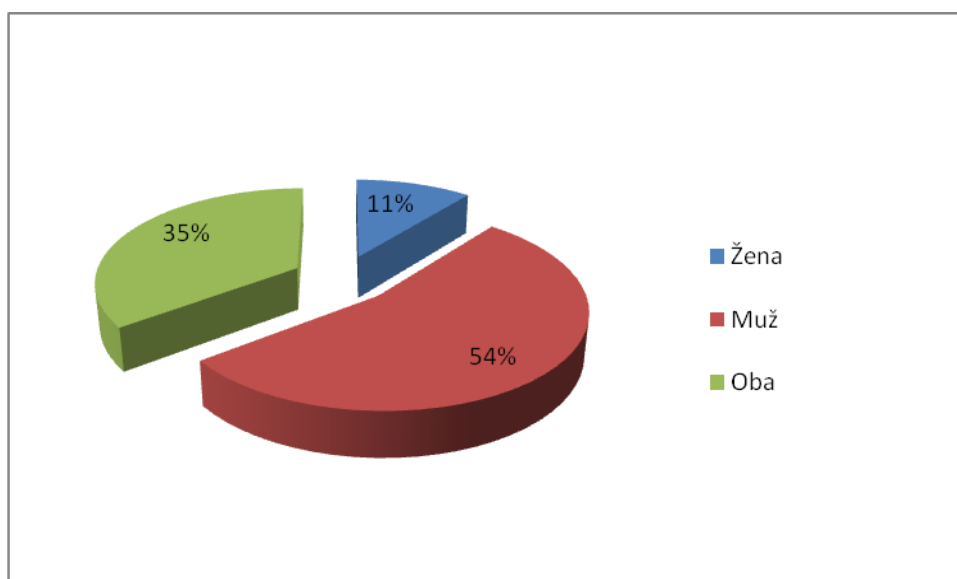
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 28,648$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 13: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 18 – Kariéra u mužů a žen

V současné době je příležitost na trhu práce z pohledu mužského i ženského pohlaví rovnocenná. Z položené otázky č. 13 vychází skutečnost, že nejvíce dávají přednost kariéře před rodinou muži, a to v celkovém výsledném poměru 54 % z dotazovaných, 35 % respondentů odpovědělo, že kariéru před rodinou upřednostňují oba. Zbývajících 11 % žen se přiklání ke kariéře (graf č. 18). Tímto dostáváme odpověď na VO č. 5: Kdo dává přednost kariéře před rodinou, muži nebo ženy? Přednost kariéře před rodinou dávají jednoznačně muži, a to ve výsledném poměru 54 % dotazovaných. Na výzkumnou otázku nám dá odpověď i otázka č. 15.

Otázka č. 14 – Pocítil/a jste dopad vlivu kariéry v partnerském vztahu ve Vaší rodině?

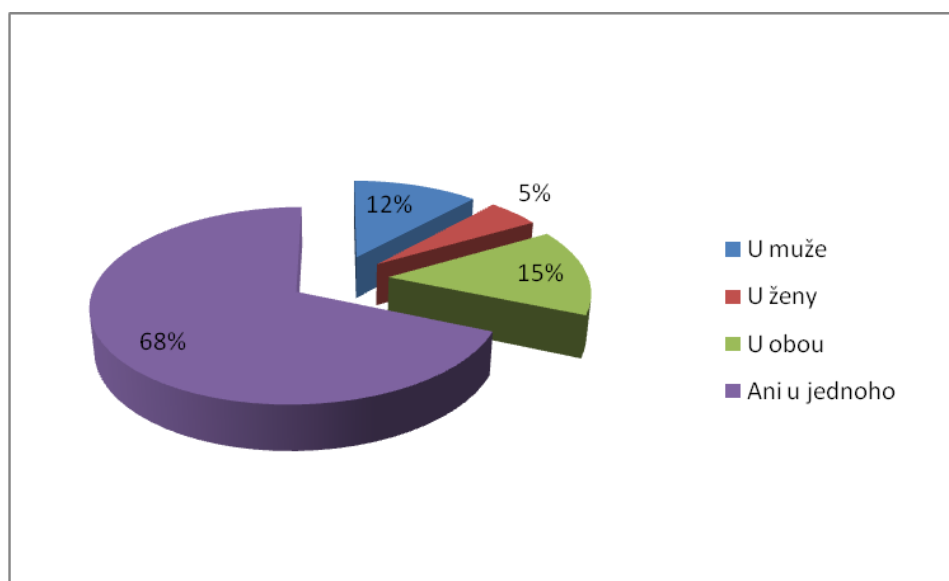
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 105,608$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Odpověď č. 14: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 3, která je větší než hodnota kritická.

Graf 19 – Partnerský vztah a kariéra

Otázka č. 14 měla za cíl zjistit, zda kariéra ovlivnila nějakým způsobem partnerský vztah dotazovaných. 68 % respondentů odpovědělo, že nepocítili žádný dopad vlivu kariéry ve vztahu ani u jednoho z partnerů. 12 % mužů a 5 % žen tuto změnu pocítilo. Kariéra znamenala vztah mezi oběma partnery a to u 15 %, jak vyplývá z odpovědí dotazovaných. Zda to je v kladném či záporném směru necháme na obou partnerech (graf č. 19).

Otázka č. 15 – Kdo podle Vás více přizpůsobuje kariéru rodině?

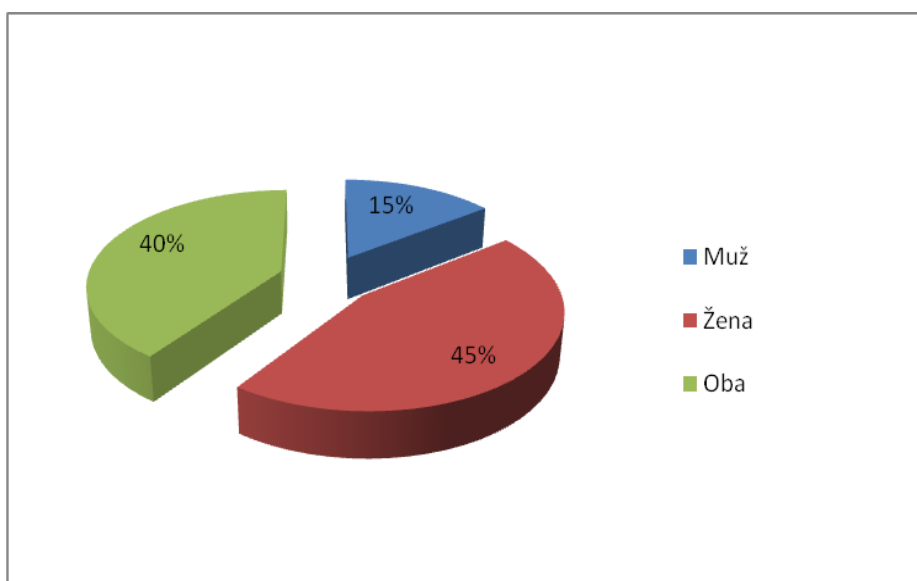
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 16,294$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 15: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 20 – Kariéra a rodina

Kariéra a rodina je v současné době velmi diskutovaným tématem. Nejvíce přizpůsobují kariéru rodině ženy (45 %), dalších 40 % dotazovaných si myslí, že oba partneři a nejméně muži (15 %), jak nám ukazují výsledky grafu č. 20. Tímto dostáváme také odpověď na VO č. 5: Kdo dává přednost kariéře před rodinou, muži nebo ženy? Kariéru rodině přizpůsobují hlavně ženy (45 %).

Otázka č. 16 – Dal/a byste přednost lépe placenému místu před společně stráveným časem se svou rodinou?

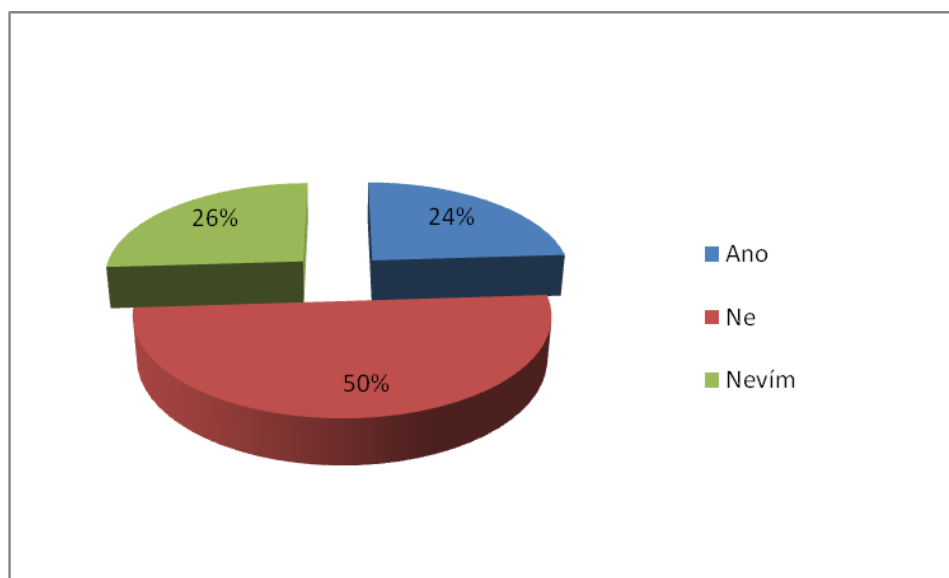
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 12,352$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 16: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 21 – Zaměstnání nebo čas s rodinou

Na otázku č. 16 polovina respondentů (50%) odpověděla, že by neobětovala společně strávený čas s rodinou před lépe placeným místem. 26 % dotazovaných se nepřiklonilo ke kladné ani k záporné odpovědi a 24 % respondentů souhlasně odpovědělo, že lépe placené místo považují za víc, než volno s rodinou (graf č. 21).

Otázka č. 17 – Domníváte se, že zaměstnavatel Vám poskytuje podmínky, které by vedly ke sloučení rodiny a zaměstnání?

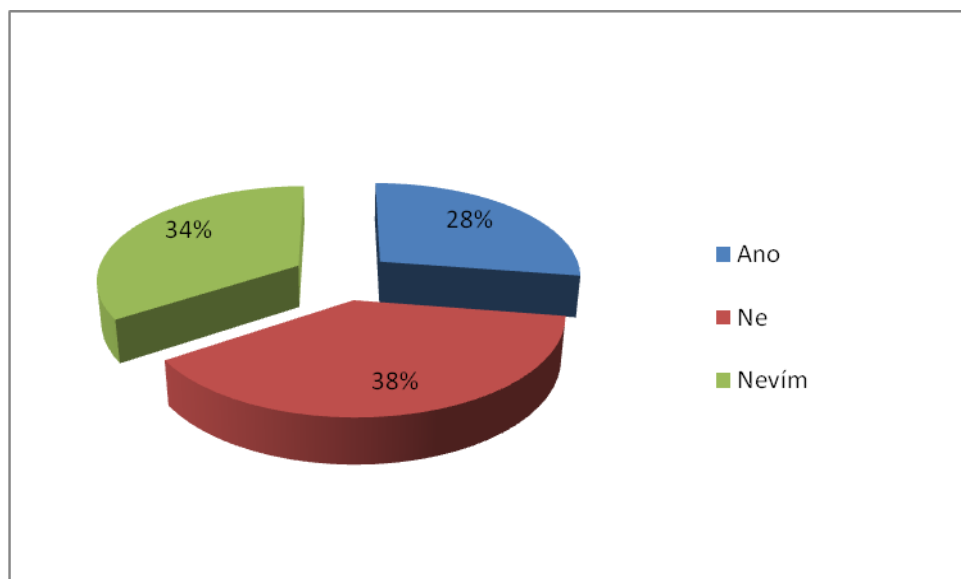
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 1,823$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 17: Odmítáme H_A a přijímáme hypotézu H_0 při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je menší než hodnota kritická.

Graf 22 – Zaměstnavatel a podmínky

Zaměstnavatel má mnoho možností ke sladění práce a rodiny. Většina respondentů se domnívá, že zaměstnavatel jim neumožňuje přijatelné podmínky ke sladění osobního a profesního života a to v celkovém souhrnu 38 % dotázaných. 28 % respondentů pokládá podmínky, jež jim zaměstnavatel poskytuje za dostačující ke sloučení práce a rodiny. 34 % respondentů zatím tuto problematiku neřešilo (graf č. 22).

Otázka č. 18 – Sdílíte názor, že dvoukariérové manželství je dobře slučitelné s rodinou?

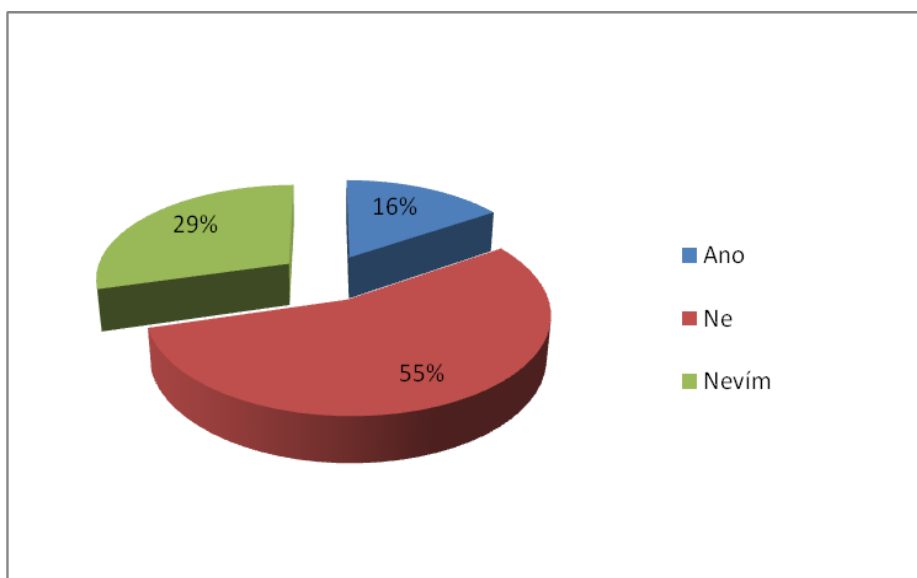
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 24,235$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 18: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 23 – Dvoukariérové manželství a rodina

Jako možnou variantu, že by oba partneři dávali přednost kariéře před rodinou, ohodnotilo celkem 16 % respondentů. 55 % respondentů s tímto názorem absolutně nesouhlasí a 29 % respondentů nemá na tuto otázku svůj jednoznačný názor (graf č. 23).

Otázka č. 19 - Kdo se podle Vašeho názoru ekonomicky více podílí na zajišťování rodiny?

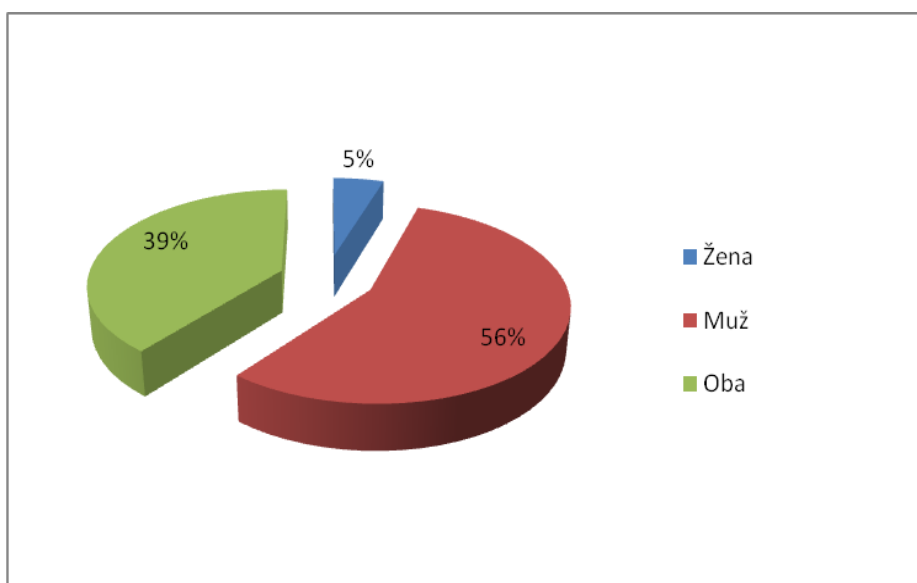
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 41,353$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 19: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 24 – Finance a rodina

Tato otázka byla zacílena na pohled financí a rodiny. Na zajištění rodiny po ekonomické stránce se dle názorů respondentů (56 %) podílí více muži. 39 % respondentů sdílí názor, že se oba partneři podílí rovnoměrně, 5 % je přesvědčeno, že rodinu ekonomicky více zabezpečují ženy (graf č. 24).

Otázka č. 20 – Sdílíte názor, že ekonomicky více zajištěná rodina funguje lépe, než rodina méně ekonomicky zajištěná?

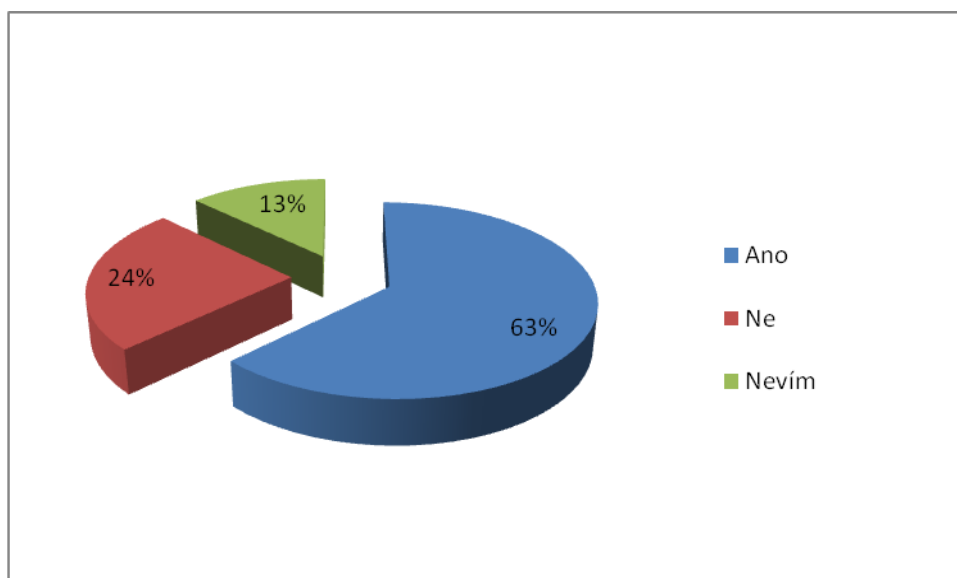
H₀: Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při němž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 41,824$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odpověď č. 20: Odmítáme H₀ a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 2, která je větší než hodnota kritická.

Graf 25 – Ekonomická situace a funkčnost rodiny

S názorem, že rodina, která je stabilněji ekonomicky zajištěná, funguje lépe, souhlasí 63 % respondentů. 24 % respondentů tuto souvislost popírá a 13 % dotazovaných mužů a žen nemají vyhraněný názor (graf č. 25).

Otázka č. 21 – Co může vést muže nebo ženy k oddalování mateřství či k bezdětnosti?

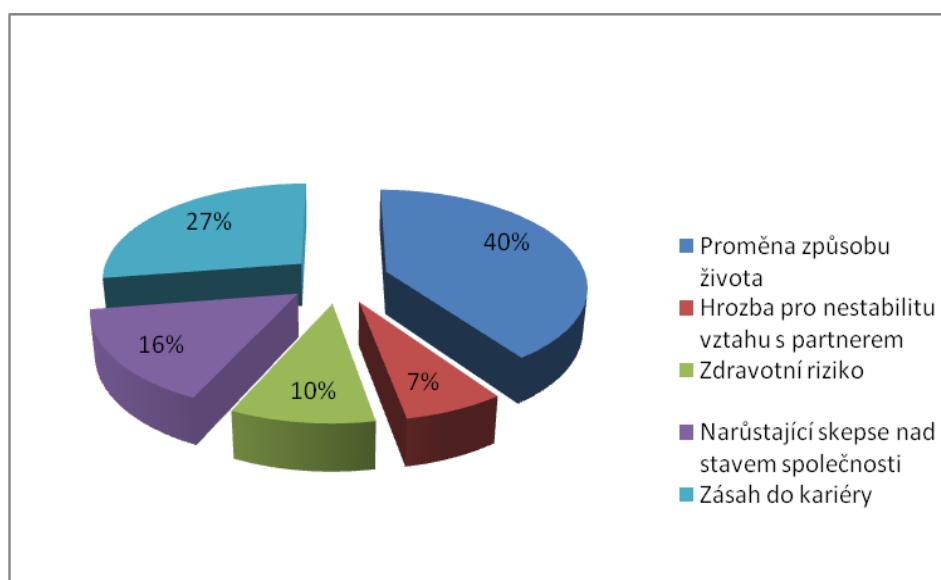
H_0 : Mezi údaji neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A : Mezi údaji existují statisticky významné rozdíly.

Pro výpočet statisticky významných rozdílů byl použit test dobré shody chí-kvadrát. Při čemž vypočítaná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 38,686$ a kritická hodnota je $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$.

Odpověď č. 21: Odmítáme H_0 a přijímáme hypotézu H_A při hladině významnosti 0,05 stupně volnosti 4, která je větší než hodnota kritická.

Graf 26 – Oddalování mateřství či bezdětnosti

Kariéra nebo mateřství? Tato problematika byla objasněna v odpovědích na otázku č. 21. 40 % dotazovaných má strach z případné proměny způsobu života, kterou by mateřství přineslo. 7 % respondentů se obává možné nestability vztahu s partnerem, 10 % respondentů se bojí případného zdravotního rizika, které by je mohlo postihnout. 16 % respondentů se zamýšlí nad narůstající skepsí dnešní společnosti a zbývajících 27 % se obává zásahu do své kariéry (graf č. 26). Tímto dostáváme odpověď na VO č. 4: Který z faktorů vede muže i ženy k oddalování rodičovství či k bezdětnosti? Tímto faktorem, pro muže i ženy, je jednoznačně proměna způsobu života (40 %).

4.7 Interpretace a doporučení pro praxi

Z výzkumu plynul názor respondentů z řad mužů a žen, že slučitelnost pracovní kariéry s rodinou je možná. K tomuto tvrzení je potřeba přihlížet s ohlednutím na faktory, jež z něj vyplývají. Jedním z nich je celkové zvládání rolí obou rodičů.

Při sladění pracovní kariéry a rodiny je důležitá dělba práce v domácnosti. Většina žen a mužů sdílí názor, že u nich funguje rovnoměrné rozdělení rolí v rodině (68 %), stejným dílem se podílejí na chodu domácnosti (62 %) i při výchově dětí (64 %). Z ekonomického hlediska zajišťují rodinu větší měrou muži (56 %). V budování kariéry jsou rovněž ambicióznější muži, přestože v současné době mají ženy stejné možnosti profesně se vzdělávat a uplatňovat v zaměstnání. Stále přetrvává názor, že ženy dávají přednost rodině před kariérou. Pouze 5 % žen z celkového počtu dotazovaných uvedlo, že více finančně zajišťují rodinu právě ženy. V takových případech dnes již není výjimkou, že pokud mají partneri děti, zůstává na rodičovské dovolené muž.

Návrat do zaměstnání, z rodičovské dovolené jednoho z partnerů, je důležitým rozhodnutím. V dnešní době je mnoho rodičů nuceno zkracovat délku rodičovské dovolené. Hlavním důvodem je ekonomická stránka a hrozba ze ztráty zaměstnání. Za přijatelný návrat jednoho z partnerů do zaměstnání je považován věk do 3 let dítěte (33 %), neopomenutelný je i názor respondentů (30 %), kteří si myslí, že optimální věk je do 4 let dítěte.

Dnešním trendem společnosti je oddalování rodičovství či bezdětnost. Co je důvodem? Je právě kariéra hlavním faktorem tohoto trendu? Mezi zjištěnými údaji existují statisticky významné rozdíly. Příčinou dané skutečnosti, u mužů a žen, je strach z případné proměny způsobů života. Zásah do kariéry není považován za základní problém.

V bakalářské práci bylo použito dostatečné množství literatury, jež se vztahuje k danému tématu a popsané problematice. Vše, co zde bylo napsáno, by mohlo být přínosem pro pracující rodiče, rodiče na mateřské dovolené, ale také i pro ty rodiče, jejichž děti se již osamostatnily. Určitý pohled by tato práce měla nastínit také partnerům, kteří doposud žijí bez dětí. Tito všichni určitě řeší problémy profesního a rodinného života (rozdělení rolí v domácnosti i při výchově dětí) a hledají optimální způsoby sladění těchto dvou faktorů.

Měl by se změnit i přístup zaměstnavatelů hlavně v opatřeních, která by měla být přínosem pro rodiče, kteří mají chuť a snahu pracovat (zkrácená pracovní doba, pružná pracovní

doba, práce z domova, firemní předškolní zařízení, příspěvky na hlídání dětí apod.). Zaměstnavatelé by měli brát větší zřetel na zaměstnance, kteří vychovávají malé děti nebo jsou na mateřské dovolené. Měli by ve svém zájmu udržovat kontakt s těmito zaměstnanci. Bylo by vhodné, aby zaměstnavatelé rodiči v případě jeho zájmu umožnili se profesně rozvíjet i v době mateřské dovolené.

V současné době se těmito otázkami zabývá řada institucí, jednou z nich je např. Ministerstvo práce a sociálních věcí, které se věnuje rodinné politice, vyhlašuje dotační programy i celostátní soutěže.

Jsou pořádány přednášky a besedy, které mohou obohatit danou tematiku a zodpovědět mnoho dotazů. Také nadace, které jsou pod záštitou projektů pro sladění rodinného a pracovního života.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřena na rodinu a pracovní kariéru. V životě lidí je skloubení zaměstnání a rodiny důležitým životním cílem.

V teoretické části této bakalářské práce bylo čerpáno z dostupné odborné literatury současných i minulých autorů. Prvním pojmem, který zde byl popsán a rozveden, byla kariéra její dělení a celkový etapový vývoj. Dále zde byla charakterizována současná rodina její funkčnost, rodinné soužití a pohled ze sociologického hlediska. Poslední část se dotýkala pracovní kariéry v různých determinacích rodinného cyklu. Jako je bezdětné manželství, rodina s malými a předškolními dětmi, s dospívajícími dětmi a po jejich odchodu.

Praktická část byla zaměřena na zodpovězení dílčích cílů, které nám měly dát odpověď na otázku, zda lze sladit rodinu a pracovní kariéru. Bylo využito dotazníkového šetření od respondentů z řad mužů i žen. Z průzkumu vyplynulo, že se oba partneři rovnoměrně podílejí na rozdělení rolí v domácnosti a také při výchově svých potomků. Upřednostňují společně strávené chvíle se svou rodinou, které jsou nenahraditelné a utužují partnerský vztah před zaměstnáním. Větší počet dotazovaných již má děti (62 %). Tito respondenti, pokud jim to ekonomická situace dovoluje, se chtějí dětem věnovat co nejvíce. Považují za optimální návrat do zaměstnání z rodičovské dovolené, kterou v dnešní době mají možnost využít oba partneři, ve věku 3 – 4 let dítěte. Přestože trh práce nabízí jak mužům, tak i ženám stejné příležitosti, převážně je to žena, kdo přizpůsobuje svou kariéru rodině, zatímco finanční stránka zůstává na bedrech muže. Do výzkumné skupiny byli také zahrnuti partneři bez dětí (38 %). Bezdětní partneři oddalují rodičovství hlavně z důvodu proměny způsobu života a zásahu do jejich kariéry.

Zajímavým procentuálním zjištěním bylo, že rozdíl dotazovaných podle pohlaví byl velice vyrovnaný a to ženy (54 %), muži (46 %). Toto zjištění svědčí o tom, že dané téma je stejně aktuální pro muže i ženy. Nejvíce odpovídalo respondentů ve věku 31 – 40 let (47 %). U otázky o vzdělání můžeme konstatovat, že základní vzdělání mělo (1 %), vyučen/vyučena (14 %), středoškolské vzdělání (56 %) a vysokoškolské dosažené vzdělání (29 %).

Závěrem je možno konstatovat, pokud jsou oba partneři mezi sebou tolerantní v rodinné i pracovní oblasti, je slučitelnost rodiny a kariéry možná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-7169-083-X.

DAVID, Roman. *Práva dítěte*. Olomouc: Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ et al. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 978-80-7367-569-1.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie: 2., aktualizované vydání*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9

RIEGEL, Karel. *Ekonomická psychologie*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1182-0

SATIROVÁ, Virginie. *Kniha o rodině*. Praha, Brno: Práh, Svah, 1994. ISBN 80-901325-0-2.

SIROVÁTKA, Tomáš, Ondřej HORA, eds. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Brno: František Šalé - Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5.

ŠMOLKA, Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-448-9.

TRPIŠOVSKÁ, Dobromila a Marie VACÍNOVÁ. *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-30-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VENDEL, Štefan. *Kariérové poradenství*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1731-9.

Internetové zdroje

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Národní zpráva o rodině 2004. *MPSV.CZ* [online]. 30.1.2013 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/898>

Český statistický úřad, 2013. Statistická ročenka České republiky 2012-4-1. Pohyb obyvatelstva. *czso.cz* [online]. 23.2.2013 [cit. 2013-2-23]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-0400

Český statistický úřad 2012. Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2011. Sňatečnost. *czso.cz* [online]. 24.9.2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4007-12>

Český statistický úřad, 2012. Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2011. Rozvodovost. *czso.cz* [online]. 24.9.2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4007-12>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČSÚ Český statistický úřad

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

SRČR Statistická ročenka České republiky

ČR Česká republika

SEZNAM GRAFŮ

- Graf 1 – Pohlaví respondentů
- Graf 2 - Věk respondentů
- Graf 3 – Vzdělání respondentů
- Graf 4 – Rodinný stav respondentů
- Graf 5 – Počet dětí
- Graf 6 – Hodnotová orientace
- Graf 7 – Hodnota zaměstnání
- Graf 8 – Slučitelnost rodiny a kariéry
- Graf 9 - Obtížnost sloučení rodiny a zaměstnání
- Graf 10 – Oboustranná péče o dítě
- Graf 11 – Muži na rodičovské dovolené
- Graf 12 – Ekonomická stránka rodiny
- Graf 13 – Návrat do zaměstnání
- Graf 14 – Překážka při návratu do zaměstnání
- Graf 15 – Rozdělení rolí v rodině
- Graf 16 - Podíl muže a ženy na chodu domácnosti
- Graf 17 – Výchova dětí
- Graf 18 – Kariéra u mužů a žen
- Graf 19 – Partnerský vztah a kariéra
- Graf 20 – Kariéra a rodina
- Graf 21 – Zaměstnání nebo čas s rodinou
- Graf 22 – Zaměstnavatel a podmínky
- Graf 23 – Dvoukariérové manželství a rodina
- Graf 24 – Finance a rodina
- Graf 25 – Ekonomická situace a funkčnost rodiny

Graf 26 – Oddalování mateřství či bezdětnosti

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Počet sňatků za období 2006 - 2011

Tabulka č. 2 Vybrané ukazatele rozvodovosti 2006 -2011

SEZNAM PŘÍLOH

PI: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane.

Jsem studentkou Fakulty humanitních studií ve Zlíně. Tématem mé závěrečné práce je „Rodina a pracovní kariéra“.

Touto cestou Vás prosím o vyplnění dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro vytvoření praktické části mé bakalářské práce. Všechny uvedené údaje jsou anonymní. Vyberte, vždy jednu odpověď, tu zakroužkujte nebo podtrhněte, popř. doplňte.

Děkuji za Váš čas.

Lenka Jelínková

1. Který z těchto faktorů pokládáte za nejdůležitější ve svém životě?

- rodinu
- zaměstnání
- kariéru
- spokojené manželství

2. Co pro Vás znamená Vaše zaměstnání?

- možnost seberealizace
- naučit se novým věcem
- využití svých schopností
- ekonomická nutnost zajištění rodiny
- jiné odpověď: .....

3. Domníváte se, že je rodina dobře slučitelná s kariérou?

- ano
- ne
- nevím

4. V jakém období považujete slučitelnost rodiny a zaměstnání z Vašeho pohledu za obtížné?

- v období s malými dětmi
- s dětmi v předškolním věku
- s dospívajícími dětmi
- nedokáži zodpovědět, nemáme děti

5. Domníváte se, že je otec schopen postarat se o dítě stejně dobře jako matka?

- ano
- ne
- nevím

6. Sdílíte názor, že by muži měli také využívat rodičovskou dovolenou?

- ano
- ne
- nevím

7. Domníváte se, že v situaci, kdy je žena schopna více ekonomicky zajistit rodinu, měl by jít na rodičovskou dovolenou muž?

- ano
- ne
- nevím

8. V jakém věku dítěte považujete návrat jednoho z partnerů zpět do zaměstnání za přijatelný?

- do 2 let
- do 3 let
- do 4 let
- nevím

9. Pokud uvažujete o dřívějším návratu do zaměstnání, vyskytuje se u Vás některá z uvedených překážek?

- umístění dítěte do odpovídajícího zařízení
- pracovní doba
- ztráta zaměstnání
- žádná
- jiná odpověď .....

10. Myslíte si, že rozdělení rolí ve Vaší rodině je rovnoměrné?

- ano
- ne
- nevím

11. Kdo se ve Vaší rodině více podílí na chodu domácnosti?

- žena
- muž
- rovnoměrně oba

12. Sdílíte názor, že oba rodiče by se měli stejnou měrou podílet na výchově dětí v každém období věku dítěte?

- ano
- ne
- nevím
- nemáme děti

13. Myslíte si, že přednost kariéry před rodinou dávají spíše muži nebo ženy?

- ženy
- muži
- oba

14. Pocítil/a jste dopad vlivu kariéry v partnerském vztahu ve Vaší rodině?

- u muže
- u ženy
- u obou
- ani u jednoho

15. Kdo podle Vás více přizpůsobuje kariéru rodině?

- muž
- žena
- oba

16. Dal/a byste přednost lépe placenému místu před společně stráveným časem se svou rodinou?

- ano
- ne
- nevím

17. Domníváte se, že zaměstnavatel Vám poskytuje podmínky, které by vedly ke sloučení rodiny a zaměstnání?

- ano
- ne
- nevím

18. Sdílíte názor, že dvoukariérové manželství je dobře slučitelné s rodinou?

- ano
- ne
- nevím

19. Kdo se podle Vašeho názoru ekonomicky více podílí na zajištění rodiny?

- muž
- žena
- oba

20. Sdílíte názor, že ekonomicky více zajištěná rodina funguje lépe, než rodina méně ekonomicky zajištěná?

- ano
- ne
- nevím

21. Co může vést muže nebo ženy k oddalování mateřství či k bezdětnosti?

- proměna způsobu života
- hrozba pro nestabilitu vztahu s partnerem
- zdravotní riziko
- narůstající skepse nad stavem společnosti
- zásah do kariéry

22. Označte prosím Vaše pohlaví:

- žena
- muž

23. Kolik je Vám let?

- 20 – 30
- 31 – 40
- 41 a více

24. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen/vyučena
- středoškolské
- vysokoškolské

25. Váš rodinný stav?

- vdaná/ženatý
- partnerské soužití

26. Kolik máte dětí?

- .....
- bezdětná/bezdětný